

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη
Φορολογική & Χρηματοοικονομική Διοίκηση
Στρατηγικών Αποφάσεων

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
στη Φορολογική Λογιστική και Χρηματοοικονομική
Διοίκηση Στρατηγικών Αποφάσεων**

Διπλωματική Εργασία

**ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ.
ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ**

του

Τερζόπουλου Στυλιανού

**Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος
στη Φορολογική Λογιστική και Χρηματοοικονομική Διοίκηση Στρατηγικών
Αποφάσεων**

Μάιος 2022

Περίληψη

Σκοπός της εργασίας είναι η εξέταση της σχέσης μεταξύ της λογιστικής, της επιχειρηματικότητας και της ηθικής που αποτελούν πτυχές της λειτουργίας των σύγχρονων επιχειρήσεων.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε είναι η πρωτογενής ποσοτική έρευνα με τη χρήση ερωτηματολογίου το οποίο διανεμήθηκε ηλεκτρονικά σε δείγμα 71 λογιστών ελληνικών επιχειρήσεων που εφαρμόζουν ελληνικά λογιστικά πρότυπα. Για την εκπόνηση της έρευνας ακολουθήθηκε η ποσοτική έρευνα με τη χρήση ερωτηματολογίου. Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν αναλύθηκαν με περιγραφική στατιστική ανάλυση, με τη χρήση στατιστικών μεγεθών όπως ο μέσος όρος και η τυπική απόκλιση, ενώ στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε έλεγχος συσχέτισης Pearson, έλεγχος αξιοπιστίας Cronbach alpha και παλινδρόμηση.

Η κλίμακα που χρησιμοποιήθηκε χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό αξιοπιστίας και εγκυρότητας και περιλαμβάνει τις στάσεις και αντιλήψεις των λογιστών, τα χαρακτηριστικά τους, τις απειλές που αντιμετωπίζουν και πώς αντιλαμβάνονται την έννοια της λογιστικής, της επιχειρηματικότητας και της ηθικής.

Με βάση τα εμπειρικά ευρήματα προκύπτει πως υπάρχει στατιστικά σημαντική και θετική σχέση μεταξύ της λογιστικής και της επιχειρηματικότητας, της επιχειρηματικότητας και της ηθικής των επαγγελματιών λογιστών και μεταξύ της λογιστικής και της ηθικής. Ωστόσο, δεν προκύπτει διαμεσολαβητικός ρόλος της επιχειρηματικότητας μεταξύ της λογιστικής και της ηθικής των επαγγελματιών λογιστών.

Η συνεισφορά της εργασίας έγκειται στην εξέταση της διαμεσολαβητικής σχέσης της επιχειρηματικότητας μεταξύ της λογιστικής και της ηθικής για την οποία υπάρχει ερευνητικό κενό.

Λέξεις – κλειδιά: λογιστική, επιχειρηματικότητα, ηθική, επαγγελματίες λογιστές

Abstract

The purpose of this thesis is to examine the relationship between accounting, entrepreneurship and ethics that are aspects regarding the operation of modern business. The methodology followed is the primary quantitative research with the use of a questionnaire which was distributed electronically to a sample of 71 accountants of Greek companies that apply Greek accounting standards. For the elaboration of the research, the quantitative research was followed with the use of a questionnaire. The collected data were analyzed by descriptive statistical analysis, with the use of statistical measures such as the mean and standard deviation, followed by Pearson correlation test, Cronbach alpha reliability test and regression analysis.

The scale used is characterized by a high degree of reliability and validity and includes the attitudes and perceptions of accountants, their characteristics, the threats they face and how they perceive the concept of accounting, entrepreneurship, and ethics.

Based on the empirical findings, it appears that there is a statistically significant and positive relationship between accounting and entrepreneurship, between entrepreneurship and the ethics of professional accountants, and between accounting and ethics. However, there is no mediating role of entrepreneurship between accounting and the ethics of professional accountants.

The contribution of the work lies in the examination of the mediating relationship of entrepreneurship between accounting and ethics for which there is a research gap.

Πίνακας Πινάκων

Πίνακας 4 1 Έλεγχος αξιοπιστίας alpha Cronbach εξεταζόμενων μεταβλητών	25
Πίνακας 5 1 Γενικές στάσεις και αντιλήψεις: Ερώτηση 1	26
Πίνακας 5 2 Γενικές στάσεις και αντιλήψεις: Ερώτηση 2	27
Πίνακας 5 3 Γενικές στάσεις και αντιλήψεις: Ερώτηση 3	27
Πίνακας 5 4 Γενικές στάσεις και αντιλήψεις: Ερώτηση 4	28
Πίνακας 5 5 Χαρακτηριστικά Λογιστών: Ερώτηση 1	29
Πίνακας 5 6 Χαρακτηριστικά Λογιστών: Ερώτηση 2.....	29
Πίνακας 5 7 Χαρακτηριστικά Λογιστών: Ερώτηση 3.....	30
Πίνακας 5 8 Χαρακτηριστικά Λογιστών: Ερώτηση 4.....	30
Πίνακας 5 9 Χαρακτηριστικά Λογιστών: Ερώτηση 5.....	31
Πίνακας 5 10 Απειλές: Ερώτηση 1.....	32
Πίνακας 5 11 Απειλές: Ερώτηση 2.....	32
Πίνακας 5 12 Απειλές: Ερώτηση 3.....	33
Πίνακας 5 13 Απειλές: Ερώτηση 4.....	34
Πίνακας 5 14 Λογιστική: Ερώτηση 1.....	34
Πίνακας 5 15 Λογιστική: Ερώτηση 2.....	35
Πίνακας 5 16 Λογιστική: Ερώτηση 3.....	36
Πίνακας 5 17 Λογιστική: Ερώτηση 4.....	37
Πίνακας 5 18 Λογιστική: Ερώτηση 5.....	37
Πίνακας 5 19 Λογιστική: Ερώτηση 6.....	38
Πίνακας 5 20 Επιχειρηματικότητα: Ερώτηση 1	39
Πίνακας 5 21 Επιχειρηματικότητα: Ερώτηση 2	39
Πίνακας 5 22 Επιχειρηματικότητα: Ερώτηση 3	40
Πίνακας 5 23 Επιχειρηματικότητα: Ερώτηση 4.....	41
Πίνακας 5 24 Επιχειρηματικότητα: Ερώτηση 5.....	42
Πίνακας 5 25 Ηθική: Ερώτηση 1	42
Πίνακας 5 26 Ηθική: Ερώτηση 2	43
Πίνακας 5 27 Ηθική: Ερώτηση 3	44
Πίνακας 5 28 Ηθική: Ερώτηση 4	45
Πίνακας 5 29 Ηθική: Ερώτηση 5	45
Πίνακας 5 30 Ηθική: Ερώτηση 6	46
Πίνακας 5 31 Ηθική: Ερώτηση 7	47
Πίνακας 5 32 Συσχετίσεις.....	48
Πίνακας 5 33 Περιγραφικά στοιχεία συσχετιζόμενων μεταβλητών.....	49
Πίνακας 5 34 Μεταβλητότητα μοντέλου παλινδρόμησης.....	50
Πίνακας 5 35 ANOVA παλινδρόμησης	50
Πίνακας 5 36 Ανάλυση παλινδρόμησης για διαμεσολαβητικό ρόλο επιχειρηματικότητας ..	50

Πίνακας Γραφημάτων

Γράφημα 4. 1 Φύλο	20
Γράφημα 4. 2 Ηλικία.....	20
Γράφημα 4. 3 Ανώτατο επίπεδο εκπαίδευσης.....	21
Γράφημα 4. 4 Τύπος απασχόλησης.....	22
Γράφημα 4. 5 Επαγγελματική εμπειρία στη λογιστική	22

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1 Εισαγωγή.....	1
1.1.Αναγκαιότητα.....	1
1.2.Συνεισφορά.....	1
1.3.Σκοπός.....	2
1.4.Διάρθρωση	2
Κεφάλαιο 2 Θεωρητικό πλαίσιο.....	4
2.1. Λογιστική	4
2.2.Επιχειρηματικότητα.....	5
2.3.Ηθική.....	8
Κεφάλαιο 3 Επισκόπηση Ερευνών & Ερευνητικές Υποθέσεις.....	12
3.1. Λογιστική	12
3.2. Επιχειρηματικότητα.....	13
3.3 Ηθική.....	15
3.4. Ερευνητικά Ερωτήματα και Υποθέσεις	18
Κεφάλαιο 4 Μεθοδολογία έρευνας	20
4.1.Δείγμα.....	20
4.2.Ερωτηματολόγιο.....	23
4.3.Μεταβλητές	23
4.4.Ερευνητική μέθοδος.....	24
Κεφάλαιο 5 Αποτελέσματα	26
5.1. Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση.....	26
5.1.1.Γενικές Στάσεις και Αντιλήψεις	26
5.1.2. Χαρακτηριστικά Λογιστών	28
5.1.3. Απειλές	31
5.1.4.Λογιστική	34
5.1.5. Επιχειρηματικότητα.....	38
5.1.6. Ηθική.....	42
Κεφάλαιο 6 Συμπεράσματα.....	52
Βιβλιογραφία.....	56
Παράρτημα – Ερωτηματολόγιο.....	62

Κεφάλαιο 1 Εισαγωγή

1.1.Αναγκαιότητα

Η πρόσφατη οικονομική κρίση ανέδειξε τη σημασία της ενσωμάτωσης της ηθικής και της αποτελεσματικότητας στη λειτουργία των επιχειρήσεων και τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να παρακινηθούν και να ενθαρρυνθούν οι επιχειρήσεις ώστε να ακολουθούν μια δεσμευτική συμπεριφορά που προωθεί τη δικαιοσύνη και τη βελτίωση της επιχειρηματικής ακεραιότητας (Melé et al., 2017).

Η παρούσα εργασία εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο η ηθική επηρεάζει το λογιστικό επάγγελμα και τη λήψη αποφάσεων από τις διοικήσεις ευρύτερα. Μέσα από την εξέταση των απόψεων, αντιλήψεων και στάσεων των Ελλήνων λογιστών για τις έννοιες της λογιστικής, της επιχειρηματικότητας και της ηθικής εντοπίζονται οι σχέσεις μεταξύ των τριών μεταβλητών και γίνεται καλύτερα αντιληπτός ο τρόπος με τον οποίο οι επιχειρήσεις θα αυξήσουν το επίπεδο ηθικής των λογιστών τους προς όφελος και συμφέρον των επιχειρήσεων.

1.2.Συνεισφορά

Πολλές ανήθικες αποφάσεις και οικονομικά σκάνδαλα έχουν λάβει χώρα υπό καθεστώς πίεσης με στόχο την επίτευξη βραχυπρόθεσμων αποτελεσμάτων. Ωστόσο, τέτοιες αποφάσεις θα μπορούσαν να έχουν αποφευχθεί με καλή διαχείριση που χαρακτηρίζεται από επαγγελματική ικανότητα, ισχυρή αίσθηση καθήκοντος και αντίστοιχη συμπεριφορά. Η στάση αυτή εξυπηρετεί στον καθορισμό ορθολογικών προτεραιοτήτων (Melé et al., 2017).

Η παρούσα εργασία συμπληρώνει την υπάρχουσα βιβλιογραφία για την ηθική στον κόσμο των επιχειρήσεων και της λογιστικής συνεισφέροντας με πρόσφατα στοιχεία και δεδομένα που αφορούν το ρόλο των λογιστών. Παρέχεται σημαντική πληροφόρηση η οποία αφορά στον αντίκτυπο των ατομικών αντιλήψεων και στάσεων των λογιστών, αποτυπώνεται το επίπεδο και η ποιότητα της ηθικής που αντιπροσωπεύουν και εξετάζεται η επιρροή της ηθικής λογιστικής στην διοίκηση και την επιχειρηματικότητα.

Τα ευρήματα της παρούσας εργασίας μπορούν να αξιοποιηθούν από τις διοικήσεις των ελληνικών επιχειρήσεων και τους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων για τον καθορισμό των καλύτερων ροών και των καλύτερων δράσεων μέσα στο πλαίσιο λειτουργίας μιας επιχείρησης και εξυπηρετούν στην καλύτερη παρακολούθηση και κατανόηση των ηθικών δεδομένων κατά την προετοιμασία και παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

1.3.Σκοπός

Τα τελευταία χρόνια η λογιστική έχει γνωρίσει πολλές αλλαγές στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, της αύξησης της διαφάνειας και την ανάγκη συγκρισιμότητας η οποία επετεύχθη μέσα από την εφαρμογή των λογιστικών προτύπων και με βάση τις αυξανόμενες απαιτήσεις των χρηστών λογιστικών καταστάσεων. Το επιλεγμένο θέμα στόχο έχει να εξετάσει ταυτόχρονα τρεις σημαντικές για τη λειτουργία των επιχειρήσεων έννοιες οι οποίες διασφαλίζουν τη διαφάνεια και την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας αυτής. Οι έννοιες δεν θα εξειδικευτούν σε κάποιον κλάδο αλλά αντίθετα αντιμετωπίζονται ενιαία στο σύνολο των ελληνικών επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν ελληνικά λογιστικά πρότυπα.

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η εύρεση της σχέσης μεταξύ της λογιστικής, της επιχειρηματικότητας και της ηθικής οι οποίες συνθέτουν τις πτυχές λειτουργίας των σύγχρονων επιχειρήσεων και υπάρχει ανάγκη αλληλεπίδρασής τους τόσο σε θεωρητικό όσο και σε εμπειρικό επίπεδο. Για το σκοπό αυτό και καθώς οι τρεις αυτές έννοιες δεν έχουν μελετηθεί από κοινού σε κάποια θεωρητική ή εμπειρική δημοσιευμένη έρευνα, πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική επισκόπηση για την κάθε έννοια ξεχωριστά και στη συνέχεια διερευνήθηκε εμπειρικά η μεταξύ τους σχέση.

1.4.Διάρθρωση

Η παρούσα εργασία ολοκληρώνεται σε έξι κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο αποτελεί μια εισαγωγή στην οποία παρουσιάζεται η αναγκαιότητα της έρευνας, η συνεισφορά της στη σύγχρονη βιβλιογραφία, ο σκοπός και η δομή της εργασίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο περιγράφεται το θεωρητικό πλαίσιο για τις τρεις εξεταζόμενες έννοιες, τη λογιστική, την επιχειρηματικότητα και την ηθική.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η βιβλιογραφική επισκόπηση γύρω από τις έννοιες της λογιστικής, της επιχειρηματικότητας και της ηθικής η οποία οδηγεί σε συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα και υποθέσεις.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας και συγκεκριμένα, η επιλογή της, το δείγμα της έρευνας, ο τρόπος ανάλυσης των δεδομένων.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας με ερωτηματολόγιο.

Στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της εργασίας, οι περιορισμοί διεξαγωγής της έρευνας και προτάσεις για μελλοντικές έρευνες.

Κεφάλαιο 2 Θεωρητικό πλαίσιο

2.1. Λογιστική

Η λογιστική καταγράφει σε συγκεκριμένα χρονικά σημεία την οικονομική θέση, τα περιουσιακά στοιχεία, την χρηματοοικονομική επίδοση μιας οντότητας και δίνει όλες τις πληροφορίες που είναι χρήσιμες σε δυνητικούς και υπάρχοντες ενδιαφερόμενους (Bacanu, 2016). Η λογιστική αποτελεί επίσης μια δραστηριότητα που διασφαλίζει την αποτελεσματική, δίκαιη και ασφαλή φορολόγηση των επιχειρήσεων (Martins & Sa, 2015). Μέσα στους στόχους της λογιστικής συγκαταλέγονται η χρονολογική και συστηματική καταγραφή όλων των εγγράφων που σχετίζονται με τις συναλλαγές της επιχείρησης, η επεξεργασία και διατήρηση των πληροφοριών και η παρουσίαση της χρηματοοικονομικής θέσης και επίδοσης της επιχείρησης τόσο προς εσωτερικούς όσο και προς εξωτερικούς χρήστες (Bacanu, 2016).

Οι οικονομικές καταστάσεις αποτελούν το κύριο εργαλείο με το οποίο ακολουθείται η νομοθεσία στις λογιστικές διαδικασίες. Σύμφωνα με τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες η λογιστική πρέπει να χαρακτηρίζεται από σαφήνεια, αξιοπιστία και συγκρισιμότητα. Τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (ΔΠΧΑ) αποτέλεσαν ένα βήμα προς αυτή την κατεύθυνση που σταδιακά οδήγησε στην ενοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών σε διεθνές επίπεδο παρά το γεγονός ότι υπάρχουν ακόμη πολλά βήματα που μπορούν να γίνουν (Hlaciuc et al., 2010). Συγκεκριμένα, οι Ευρωπαϊκές Οδηγίες 4 και 7 συνέδραμαν στην εναρμόνιση της λογιστικής πληροφόρησης για συγκεκριμένες επιχειρήσεις γεγονός που προσέδωσε αυξημένη ποιότητα στους ευρωπαϊκούς κανόνες λογιστικής και εξυπηρέτησε τη διεθνοποίηση και διεθνή δράση των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων.

Οι Ευρωπαϊκές Οδηγίες 4, 7 και 8 που αφορούν τις ατομικές και ενοποιημένες καταστάσεις, καθώς και την προβλεπόμενη εποπτική διαδικασία, ευθυγραμμίζουν την εφαρμογή της λογιστικής στις ευρωπαϊκές χώρες και εξυπηρετούν στην επίτευξη της αξιοπιστίας, της περιεκτικότητας και της ενοποίησης (Cubillo, 1990).

Απώτερος στόχος της λογιστικής είναι η παρουσίαση μιας αξιόπιστης και αντικειμενικής εικόνας της χρηματοοικονομικής θέσης και απόδοσης της επιχείρησης

ώστε οι πιθανοί ενδιαφερόμενοι να έχουν όλη την απαραίτητη πληροφόρηση διαθέσιμη για τη λήψη αποφάσεων. Τα διαδοχικά στάδια της επεξεργασίας των λογιστικών πληροφοριών δίνουν στους κύριους χρήστες της λογιστικής πληροφόρησης όλα τα απαραίτητα στοιχεία (Lepadatu et al., 2014).

Η λογιστική αποτελεί τη γλώσσα των επιχειρήσεων που επιτρέπει τη μετάδοση πληροφοριών και είναι αναμφίβολο ότι η καλή λειτουργία της οικονομίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ακρίβεια και αξιοπιστία των λογιστικών πληροφοριών (Costuleanu et al., 2013).

2.2.Επιχειρηματικότητα

Οι θεωρίες επιχειρηματικότητας αποτελούν αντικείμενο διαμάχης μεταξύ ακαδημαϊκών και εμπειρικών ερευνητών από την εισαγωγή του όρου της έννοιας της επιχειρηματικότητας το 1755 από τον Richard Cantillon (Manalel & Cherukara, 2011). Σύμφωνα με τη νεοκλασική οικονομία υποστηρίζεται ο τέλει ανταγωνισμός και η τέλεια πληροφόρηση, μια κατάσταση η οποία δεν αφήνει όμως χώρο στην επιχειρηματικότητα. Αντίθετα, η έννοια της επιχειρηματικότητας ανθίζει στην περίπτωση της ατελούς πληροφόρησης, καθώς αφήνει περιθώριο κρίσης και αξιολόγησης (Manalel & Cherukara, 2011).

Οι συμπεριφορικές και κοινωνικές πτυχές της επιχειρηματικότητας ήταν ξένες μέχρι πρόσφατα στους οικονομολόγους οι οποίοι πλέον τις έχουν εντάξει ως έννοιες στην διαχείριση του επιχειρηματία και της επιχειρηματικότητας. Οι οικονομολόγοι χρησιμοποιούν έννοιες όπως η καινοτομία, η δράση, η αβεβαιότητα, η λήψη αποφάσεων, οι κίνδυνοι προκειμένου να περιγράψουν τον επιχειρηματία. Η καινοτομία αποτελεί τη βάση των περισσότερων σχετικών θεωριών επιχειρηματικότητας (Manalel & Cherukara, 2011).

Σύμφωνα με τους Manalel & Cherukara (2011) οι κοινωνιολόγοι αποτυγχάνουν να εξηγήσουν τους λόγους για τους οποίους όσοι ανήκουν σε επιλεγμένες τάξεις με βάση τη θρησκεία, τις κοινωνικές μειονότητες και άλλες δεν επιλέγουν να γίνουν επιχειρηματίες. Πολλοί μάλιστα εστιάζουν στους περιβαλλοντικούς παράγοντες που καθιστούν ένα άτομο πιο κατάλληλο για επιχειρηματία σε σχέση με άλλα. Οι

ψυχολόγοι εστιάζουν στην κατανόηση των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας που εξηγούν την καλλιέργεια της επιχειρηματικότητας σε κάποιο άτομο.

Σε γενικά πλαίσια, η επιχειρηματικότητα αποτελεί ένα φαινόμενο το οποίο δεν μπορεί να εξηγηθεί με θεωρίες κάποιας συγκεκριμένης σχολής ή κλάδου της επιστήμης. Μια αποτελεσματική και παραγωγική συνεργασία των διαφορετικών ανθρωπιστικών επιστημών είναι απαραίτητη για την κατανόηση της επιχειρηματικότητας (Manalel & Cherukara, 2011).

Σύμφωνα με τον Wong (2008) η επιχειρηματικότητα απαρτίζεται από τρεις διαστάσεις: (α) την ατομική διάσταση που αφορά τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας που διευκολύνουν την ανακάλυψη ευκαιριών και τη λήψη αποφάσεων, (β) την εταιρική διάσταση που αφορά στη συνεργασία και την εμπειρία που αποκτάται μέσα στον κόσμο των επιχειρήσεων και (γ) την κοινωνική διάσταση που αφορά τη δέσμευση του οργανισμού στις κοινωνικές ανάγκες (Peris – Ortiz et al., 2011). Οι δύο πρώτες διαστάσεις αποτελούν τη βάση για κάθε επιχειρηματική δραστηριότητα.

Η ατομική διάσταση προκύπτει ως αποτέλεσμα των σπουδών του ατόμου ή των ατομικών του χαρακτηριστικών όπως αυτά αναπτύσσονται από την παιδική του ηλικία και τις επιρροές που έχει από την κοινωνία (Nga & Shamuganathan, 2010). Η έννοια του επιχειρηματία συνδέεται με την εύρεση ευκαιριών και την ικανότητά του να ξεχωρίζει.

Σύμφωνα με τους Shane & Venkataraman (2000) η επιχειρηματικότητα περιλαμβάνει την μελέτη των πηγών ευκαιριών, τις διαδικασίες ανακάλυψης, αξιολόγησης και αξιοποίησης ευκαιριών και το σύνολο των ατόμων που ανακαλύπτουν, αξιολογούν και αξιοποιούν ευκαιρίες. Υπό αυτή την έννοια, η επιχειρηματικότητα έχει δύο διαστάσεις που σχετίζονται με τους ρόλους του επιχειρηματία: την ατομική διάσταση που στηρίζεται στα ατομικά χαρακτηριστικά του ατόμου και την ευκαιριακή διάσταση που θεωρεί τον επιχειρηματία άτομο που ανακαλύπτει ευκαιρίες και τις εκμεταλλεύεται με την οργάνωση και συνδυασμό διάφορων παραγόντων (Hayton, 2005).

Οι Van Aardt et al. (2008) ορίζουν την επιχειρηματικότητα ως την πράξη έναρξης, δημιουργίας, οικοδόμησης και επέκτασης μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού, καθώς

και την οικοδόμηση μιας επιχειρηματικής ομάδας και συγκέντρωση και άλλων πόρων για την εκμετάλλευση μιας ευκαιρίας στην αγορά για μακροπρόθεσμη ανάπτυξη. Σύμφωνα με τους Timmons & Spinelli (2007) η επιχειρηματικότητα αποτελεί ένα τρόπο σκέψης, συλλογισμού και δράσης με έμφαση στις ευκαιρίες, με ολιστική προσέγγιση και ισορροπημένη ηγεσία. Σύμφωνα με τους Rwigema & Venter (2004) η επιχειρηματικότητα αποτελεί τη διαδικασία σύλληψης, οργάνωσης, προώθησης και καινοτομίας με την τροφοδότηση μιας επιχειρηματικής ευκαιρίας σε ένα εγχείρημα δυνητικά υψηλής ανάπτυξης σε ένα σύνθετο και ασταθές περιβάλλον.

Σύμφωνα με τους Zimmerer & Scarborough (2008) η επιχειρηματικότητα ορίζεται ως η δημιουργία νέων επιχειρήσεων σε συνθήκες κινδύνου και αβεβαιότητας με στόχο την επίτευξη κέρδους. Πρόκειται για το αποτέλεσμα μιας συστηματικής και πειθαρχημένης διαδικασίας εφαρμογής της καινοτομίας και της δημιουργικότητας απέναντι στις ανάγκες και τις ευκαιρίες της αγοράς. Με άλλα λόγια, η επιχειρηματικότητα περιλαμβάνει την εφαρμογή εστιασμένων στρατηγικών σε νέες ιδέες για τη δημιουργία προϊόντων ή υπηρεσιών που μπορεί να ικανοποιήσει τις ανάγκες ανθρώπων ή να επιλύσει κάποιο πρόβλημά τους.

Υπάρχουν διάφορες απόψεις για την επιχειρηματικότητα. Σύμφωνα με τους Du Toit et al. (2009) οι επιχειρηματίες συνδυάζουν διαφορετικούς πόρους σε συγκεκριμένους συνδυασμούς παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών με κέρδος. Οι σχολές σκέψης της επιχειρηματικότητας ποικίλλουν, ενώ οι θεωρίες επιχειρηματικότητας βασίζονται στην οικονομική ανάπτυξη.

Ανεξαρτήτως θεωρίας όμως είναι αποδεκτό πως η επιχειρηματικότητα είναι πολύ σημαντική για κάθε οικονομία. Σε παγκόσμιο επίπεδο ο επιχειρηματίας αποτελεί το άτομο που αναγνωρίζει μια ευκαιρία στην αγορά, συγκεντρώνει πόρους, ιδρύει και αναπτύσσει μια επιχείρηση για την ικανοποίηση των αναγκών της αγοράς (Nieman & Pretorius, 2004). Ο επιχειρηματίας αντιμετωπίζει τους κινδύνους της επιχειρηματικότητας και αποκομίζει την ανάλογη ανταμοιβή που αφορά το κέρδος που επιτυγχάνεται σε ένα σενάριο επιτυχίας και αποφυγής των κινδύνων (Nieman, 2001).

2.3. Ηθική

Σύμφωνα με τον Brinkman (2002) η ηθική είναι η αρχή με την οποία διαχωρίζεται το κακό από το καλό, το λάθος από το σωστό και το ανήθικο από το ηθικό. Η ηθική αποτελεί μια ορθολογική θεωρία που αφορά το σωστό και το λάθος, μια ανοδική αντανάκλαση αξιών που καθοδηγούνται από την ευφυΐα και το αίσθημα δικαίου (Bostan et al., 2011). Υπό αυτή την έννοια, η ηθική χρησιμοποιείται για να εξετάσει τις ηθικές αρχές, την ανθρώπινη συμπεριφορά και τις προσπάθειες διάκρισης του καλού από το κακό.

Η ηθική αφορά τους κανόνες συμπεριφοράς που εφαρμόζονται σε μια συγκεκριμένη κοινότητα και στη διάκριση μεταξύ του καλού και του κακού (Usurelu et al., 2010). Πρόκειται για τις αρχές που βασίζονται στη διάκριση του καλού και του κακού σε μια καθολική διάσταση (Wundenburger, 1993). Η επαγγελματική ηθική αφορά τη μελέτη των επαγγελματιών στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων τους σε σχέση με τις επαγγελματικές τους υποχρεώσεις (Usurelu et al., 2010). Η επαγγελματική ηθική θεωρείται ότι δρα προληπτικά (Airaksinen, 1998).

Η ανάπτυξη ενός κώδικα δεοντολογίας εντός ενός οργανισμού μπορεί να εξασφαλίσει την πιστότητα των επιχειρηματικών συναλλαγών και των οικονομικών διαδικασιών, οι οποίες με τη σειρά τους επηρεάζουν την απόδοση των εργαζομένων, τη σχέση και την αξιοπιστία της επιχείρησης. Η επιχειρηματική ηθική εστιάζει σε κάθε καλό, δίκαιο, σωστό και αληθινό στοιχείο που υπάρχει στο σύνολο των συναλλαγών στις επιχειρήσεις (Olaru, 2010).

Οι πιο σημαντικές πτυχές της ηθικής είναι οι οργανωτικοί κώδικες δεοντολογίας και οι ατομικές προσωπικές αξίες. Είναι δύσκολο να εξακριβωθεί ο πραγματικός καθοριστικός παράγοντας της ηθικής στις επιχειρήσεις μεταξύ των επαγγελματιών και να κατανοηθεί τι τους ωθεί να ασκούν και να υποστηρίζουν ηθικές συμπεριφορές στους ρόλους τους (Jaijairam, 2017).

Η ηθική ορίζεται ως η θεμελιώδης έννοια της ορθής ανθρώπινης συμπεριφοράς η οποία περιλαμβάνει τη διαφοροποίηση μεταξύ του καλού και του κακού, του λάθους και του

σωστού (Abuznaid, 2009). Η ηθική θεωρείται ως η πρωταρχική απαίτηση στη λογιστική εξαιτίας της ριζικής συνεισφοράς της στην οικονομική ανάπτυξη και τα δημόσια συμφέροντα (Saat et al., 2012).

Η ηθική περιλαμβάνει την δράση, τις προβλέψιμες συνέπειες και τους ανθρώπους με τις αρετές τους και την έλλειψη των αρετών (Melé et al., 2017). Η ηθική επιτρέπει την επίτευξη της ισορροπίας και της τάξης (Pope Francis, 2013). Ο όρος της ηθικής αφορά στα ήθη και το σύστημα κώδικα που προσφέρει τα κριτήρια διάκρισης μεταξύ του λάθους και του σωστού (Banerjee & Ercetin, 2014).

Τα ηθικά διλήμματα είναι συνηθισμένο φαινόμενο στον εργασιακό χώρο και προέρχονται από μια κατάσταση όπου μια ομάδα ή ένα άτομο καλείται να λάβει μια απόφαση μεταξύ δύο επιλογών και δεν υπάρχει κάποια απόλυτη απάντηση (Jaijairam, 2017). Σύμφωνα με τον Melé (2005) η ηθική συμπεριφορά ενός ατόμου εξαρτάται από την δεοντολογική του ευαισθησία, την ηθική του κρίση, τα ηθικά κίνητρα και τις ηθικές αξίες που διαμορφώνουν την συμπεριφορά και στάση απέναντι σε καταστάσεις και γεγονότα.

Η ηθική στην παρούσα έρευνα εξετάζεται μέσα από την επιρροή των προσωπικών στάσεων ως προς την τήρηση του ηθικού κώδικα από τους επαγγελματίες λογιστές (Jaijairam, 2017). Με τη χρήση ενός μοντέλου συστατικών της ηθικής ευαισθησίας ο Jaijairam (2017) εντόπισε τους παράγοντες που επηρεάζουν την ηθική των λογιστών.

Σύμφωνα με τη γνωστική ηθική θεωρία (cognitive moral theory – CMT) υπάρχουν τρία επίπεδα ηθικής κρίσης: (α) το προσυμβατικό, (β) το συμβατικό και (γ) το μετασυμβατικό (Kohlberg, 1969). Για καθένα από αυτά τα τρία επίπεδα ορίζονται δύο πτυχές. Συγκεκριμένα, στο προσυμβατικό στάδιο υπάρχει η τιμωρία και υπακοή από τη μια και η οργανική ανταλλαγή από την άλλη (Klimek & Wenell, 2011). Στο συμβατικό στάδιο υπάρχει η διαπροσωπική συμμόρφωση από τη μια και ο νόμος και η τάξη από την άλλη. Στο μετασυμβατικό στάδιο υπάρχουν τα προγενέστερα δικαιώματα και το κοινωνικό συμβόλαιο από την μια και οι γενικές ηθικές αρχές από την άλλη (Jacobs, 2008).

Σύμφωνα με τον Dubuc (2002) η ανάλυση των υποσταδίων έχει ως εξής:

1. Τα άτομα επιδιώκουν να αποφύγουν την τιμωρία από πρόσωπα εξουσίας όπως ο γονέας
2. Τα άτομα μαθαίνουν μέσα από την ανταμοιβή να συμπεριφέρονται καλά προς το συμφέρον τους
3. Τα άτομα αρχίζουν να επιθυμούν να ανταποκριθούν στις επιθυμίες των άλλων μελών της ομάδας συνομηλίκων τους
4. Οι συμβάσεις που καθοδηγούν τη συμπεριφορά του ατόμου επεκτείνονται και περιλαμβάνουν τη συμπεριφορά της κοινωνίας
5. Τα άτομα αισθάνονται δεσμευμένα σε συμβατικό επίπεδο με τα άτομα που υπάρχουν στη ζωή τους μέσα από μια ορθολογική αξιολόγηση των οφελών που μπορούν να αποκομίσουν
6. Οι νόμοι και οι κοινωνικές αξίες ισχύουν αλλά αν αυτοί έρχονται σε αντίθεση με τις ατομικές αρχές, θα ακολουθούνται οι τελευταίες

Με βάση την παραπάνω θεωρία αναπτύχθηκε το τεστ καθορισμού θεμάτων (Defining Issues Test – DIT) που ποσοτικοποιεί την ικανότητα των ατόμων να ασκήσουν ηθική (Klimek & Wenell, 2011).

Σύμφωνα με τον Mc Cumber (2005) για να ενεργήσει κανείς ηθικά πρέπει να ορίσει την κατάσταση στην οποία βρίσκεται, να νιώθει ικανοποίηση για όσα συμβαίνουν και όσα πρόκειται να συμβούν. Η προσπάθεια της λογιστικής να παράσχει μια δομημένη αφήγηση είναι ρυθμιστικής υπό την έννοια ότι η σχέση των λογιστών με τη διοίκηση δεν αποτελεί παράγοντα διευκόλυνσης αλλά σύγκρουσης (Bayou et al., 2011).

Η ηθική στη λογιστική ονομάζεται και εφαρμοσμένη ηθική δίνοντας έμφαση στην ανθρώπινη και επιχειρηματική ηθική, τις κρίσεις, τις ηθικές αξίες και την εφαρμογή τους στη λογιστική (Jaijairam, 2017). Οι κύριοι ηθικοί μοχλοί της λογιστικής είναι μια πρακτική και ένα καλό πρότυπο επαγγελματισμού. Σύμφωνα με τους Micewski & Troy (2006) η ηθική ευθύνη στον επιχειρηματικό κόσμο βασίζεται στην ηθική συμπεριφορά. Οι περισσότερες επιχειρήσεις έχουν καθορίσει τον τρόπο εφαρμογής της ηθικής στις λογιστικές διαδικασίες γεγονός που αυξάνει την πιθανότητα σύγκρουσης συμφερόντων. Η παραβίαση των κανόνων δεοντολογίας στο πλαίσιο της

επιχειρηματικής πρακτικής συνήθως βλάπτει τη φήμη, τα επίπεδα ικανοποίησης των πελατών και την εμπιστοσύνη των επενδυτών στην επιχείρηση.

Η ηθική στον χώρο των επιχειρήσεων και των οικονομικών αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα των λογιστών. Οι δόλιες δραστηριότητες λαμβάνουν χώρα όταν οι λογιστές και τα ανώτερα διοικητικά στελέχη δε συμμορφώνονται με τα πρότυπα ηθικής διαχείρισης κερδών (Jaijairam, 2017). Σε τέτοιες περιπτώσεις η διοίκηση και οι λογιστές ανταλλάσσουν πληροφόρηση με αποτέλεσμα να αλλοιώνεται το αποτέλεσμα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Αυτή η συμπεριφορά χειραγώγησης των κερδών αναφέρεται ως διαχείριση κερδών (Ronen & Yaari, 2007). Η οργανωτική κουλτούρα συνδέει την ηθική με τη διαχείριση των κερδών και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον καθορισμό και τήρηση των κανόνων.

Η ηθική στη λογιστική απαιτεί οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις να είναι χρήσιμες για τους τελικούς χρήστες προκειμένου να διευκολύνουν τη διαδικασία λήψης οικονομικών αποφάσεων. Ο επιχειρηματικός κόσμος αναμένει από τους λογιστές να τηρούν τα πρότυπα δεοντολογίας και ηθικής και να διασφαλίζουν ότι οι έγκαιρες, ακριβείς και διαφανείς πληροφορίες παρουσιάζονται σε όλους τους τελικούς χρήστες.

Κεφάλαιο 3 Επισκόπηση Ερευνών & Ερευνητικές Υποθέσεις

3.1. Λογιστική

Το επάγγελμα του λογιστή βιώνει μια βαθιά κρίση μετά την αποκάλυψη λογιστικών σκανδάλων και το ξέσπασμα της χρηματοοικονομικής κρίσης. Η εφαρμογή ανήθικων λογιστικών πρακτικών οδήγησε σε δόλιες πρακτικές και καταχρήσεις περιουσιακών στοιχείων (Busila, 2014).

Η λογιστική αποτελεί εργαλείο παροχής πληροφοριών για τη λήψη αποφάσεων και για την αξιολόγησή τους, αλλά δεν αποτελεί μόνο ένα τεχνικό εργαλείο που δεν σχετίζεται με την ηθική (Melé et al., 2017). Σύμφωνα με τον Su (2014) η σταθερότητα και η επιβίωση ενός οργανισμού εξαρτάται σημαντικά από τη συνέπεια και την ποιότητα των ηθικών οικονομικών αποφάσεων που λαμβάνονται από τους λογιστές.

Με την εκτέλεση διαφορετικών λειτουργιών όπως η καταγραφή των επιχειρηματικών γεγονότων με οικονομικό χαρακτήρα, η ταξινόμηση και η κατάταξη, η καταγραφή και η παρουσίαση των στοιχείων με τη μορφή ζημιών και κέρδους, ο ισολογισμός και η κατάσταση ταμειακών ροών, οι επιχειρήσεις μπορούν να παρακολουθούν όλα τα οικονομικά γεγονότα (Holmes et al., 2012). Όλες αυτές οι δραστηριότητες είναι σημαντικές και απαιτούν τη διατήρηση των δεοντολογικών και ηθικών προτύπων σε όλη τη διάρκεια της διαδικασίας. Για αυτό οι λογιστές θεωρούνται σημαντικός πόρος της επιχείρησης και εξαιτίας της θέσης που κατέχουν και τη δυνατότητα να παρέχουν αξιόπιστες πληροφορίες στις ομάδες συμφερόντων (Ismail, 2014).

Σύμφωνα με τους Stonciuviene & Naujokaitiene (2013) η ανεπαρκής και ακατάλληλη κατανόηση των ηθικών κανόνων και η εσφαλμένη ερμηνεία κατευθύνουν τους λογιστές προς την ανήθικη συμπεριφορά. Ο Busila (2014) υποστηρίζει πως η απλή επίγνωση των επαγγελματικών δεοντολογικών προτύπων και του κώδικα επαγγελματικής συμπεριφοράς δεν εγγυάται ότι ένας λογιστής θα συμπεριφέρεται ηθικά. Για αυτό είναι απαραίτητο να κατανοήσει κανείς τη διαδικασία λήψης ηθικών αποφάσεων, καθώς σημαντικό ποσοστό της επαγγελματικής κρίσης εξαρτάται από τις ηθικές πεποιθήσεις και στάσεις του ατόμου (Richmond, 2001).

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία δημιουργήθηκαν έξι (6) ερωτήματα που αφορούν τη λογιστική στις ελληνικές επιχειρήσεις.

3.2. Επιχειρηματικότητα

Σύμφωνα με τον Drucker (1985) ο παραδοσιακός επιχειρηματίας δημιουργεί έναν καινοτόμο οικονομικό οργανισμό με στόχο τη μετατόπιση πόρων από μια περιοχή χαμηλότερης παραγωγικότητας σε μια περιοχή υψηλότερης παραγωγικότητας και απόδοσης υπό συνθήκες κινδύνου και αβεβαιότητας. Ο παραδοσιακός επιχειρηματίας αντιμετωπίζει ηθικές συγκρούσεις και πιέσεις που μπορεί να προέρχονται από την επιδίωξη μεγιστοποίησης του κέρδους.

Οι Miller & Collier (2010) επαναπροσδιορίζουν την επιχειρηματικότητα διακρίνοντας έναν συναλλακτικό επιχειρηματία προσανατολισμένο στα καθήκοντά του που δημιουργεί έναν καινοτόμο οργανισμό και έναν μετασχηματιστικό επιχειρηματία που έχει μια ολιστική προσέγγιση και προοπτική και δημιουργεί μια επιχείρηση που βασίζεται στην αρετή. Ουσιαστικά ο ορισμός τους για τον συναλλακτικό επιχειρηματία ταυτίζεται με αυτόν του παραδοσιακού επιχειρηματία του Drucker (1985).

Ο συναλλακτικός επιχειρηματίας είτε σχηματίζει κερδοσκοπικό οργανισμό είτε σχηματίζει μη κερδοσκοπικό, μπορεί να υπόκειται σε πίεση και συγκρούσεις λόγω μη ισορροπημένων επιδιώξεων. Ο μετασχηματιστικός επιχειρηματίας από την άλλη αναγνωρίζει τη σημασία του κέρδους για την επιτυχία του οργανισμού, αλλά έχει μια πιο πλούσια προοπτική και βασίζεται στην αρετή με σκοπό τη μετατόπιση πόρων από μη παραγωγικές διαδικασίες σε παραγωγικές διαδικασίες. Οι μετασχηματιστικοί επιχειρηματίες εξυψώνουν τον εαυτό τους και το ανθρώπινο δυναμικό τους σε υψηλότερο επίπεδο ηθικής επίγνωσης και δραστηριότητας.

Σύμφωνα με τους Zimmerer & Scarborough (2008) ένας επιχειρηματίας είναι ένα άτομο που δημιουργεί μια νέα επιχείρηση μπροστά στον κίνδυνο και την αβεβαιότητα με σκοπό την επίτευξη ανάπτυξης και κέρδους εντοπίζοντας σημαντικές ευκαιρίες και συγκεντρώνοντας πόρους για να τις αξιοποιήσει. Οι επιχειρηματίες διαθέτουν κάποια χαρακτηριστικά που τους ξεχωρίζουν από τους υπόλοιπους ανθρώπους, αλλά αυτό δε σημαίνει ότι έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά (Smith & Chimucheka, 2014).

Σύμφωνα με τους Van Aardt et al. (2008) τα άτομα με χαρακτηριστικά επιχειρηματία έχουν την επιθυμία να επιτύχουν, είναι σκληρά εργαζόμενοι, καλλιεργούν την ποιότητα, προσανατολίζονται στην αριστεία, αποδέχονται την ευθύνη, επιδιώκουν την ανταμοιβή, είναι αισιόδοξοι, καλοί διοργανωτές και παθιασμένοι με την επιχειρηματικότητα.

Στη βιβλιογραφία η ηθική συνδέεται με την επιχειρηματικότητα με έμφαση στον επιχειρηματία και τα ηθικά διλήμματα που αντιμετωπίζει. Σύμφωνα με τους Buchholz & Rosenthal (2005) οι ιδιότητες που απαιτούνται για την επιχειρηματικότητα είναι η φαντασία, η δημιουργικότητα, η καινοτομία και η ευαισθησία. Αυτά τα χαρακτηριστικά θεωρούνται σημαντικά για τη λήψη αποφάσεων υποδηλώνοντας ότι η ηθική και επιχειρηματικότητα είναι ευθυγραμμισμένες και οδηγούν σε έναν αποτελεσματικό τρόπο διαχείρισης των στρατηγικών διαστάσεων μιας επιχείρησης (Harris et al., 2011).

Σύμφωνα με τους Dunham et al. (2008) η επιχειρηματική επιτυχία απαιτεί ηθική φαντασία και αποτελεσματική διαχείριση των στρατηγικών πτυχών έναρξης μιας επιχείρησης. Σύμφωνα με τους Bucar & Hisrich (2001) οι επιτυχημένοι επιχειρηματίες δίνουν μεγάλη έμφαση στην ηθική συμπεριφορά και επιδεικνύουν υψηλότερα επίπεδα ηθικής λογικής (Teal & Carroll, 1999). Σύμφωνα με τους Sapienza & Korsgaard (1996) η διαδικαστική δικαιοσύνη αποτελεί σημαντικό στοιχείο στη διαχείριση της σχέσης μεταξύ των επιχειρηματιών και των επενδυτών οδηγώντας σε ένα σύνολο επιθυμητών αποτελεσμάτων για τον επιχειρηματία. Ωστόσο, η έμφαση που δίνεται στην ηθική και τη δικαιοσύνη από τον επιχειρηματία μπορεί να κρύβει κινδύνους (Karr & Goel, 2008) σε σχέση με το αν η κατάσταση αυτή καθιστά τους επιχειρηματίες πιο εύθραυστους σε κινδύνους και σε κακόβουλες πράξεις.

Πολλοί ερευνητές εστιάζουν στα ηθικά διλήμματα που καλείται να διαχειριστεί και να αντιμετωπίσει ο επιχειρηματίας (Harris et al., 2011). Οι νέες επιχειρήσεις βιώνουν συνεχείς αλλαγές και περιορισμένους οικονομικούς πόρους με αποτέλεσμα να δέχονται πίεση που μπορεί να επιδράσει στην ηθική διαδικασία λήψης αποφάσεων (Chau & Siu, 2000). Σύμφωνα με τους Payne & Joyner (2006) οι επιχειρηματίες αντιμετωπίζουν

διλήμματα που αφορούν τις δικές τους αξίες, την ικανοποίηση των πελατών, την οργανωτική κουλτούρα και την ευημερία των εργαζομένων.

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία δημιουργήθηκαν έξι (6) ερωτήματα που αφορούν την επιχειρηματικότητα στις ελληνικές επιχειρήσεις.

3.3 Ηθική

Η λογιστική ηθική αποτελεί ζήτημα που λαμβάνει αυξημένο ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια, καθώς οι λογιστές αποτελούν το ανθρώπινο δυναμικό που μπορεί να επηρεάσει την πληροφόρηση των τριών βασικών χρηματοοικονομικών καταστάσεων (ισολογισμός, κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης, κατάσταση ταμειακών ροών). Οι τρεις αυτές χρηματοοικονομικές καταστάσεις συνδέονται μεταξύ τους και η ηθική πρέπει να διαπνέει τα άτομα που επιλαμβάνονται της προετοιμασίας τους. Η λογιστική ηθική αποτελεί μέρος της επιχειρηματικής ηθικής και της ανθρώπινης ηθικής (Sepasi, 2019).

Η ηθική στον τομέα της λογιστικής απέκτησε αυξημένο ενδιαφέρον μετά το ξέσπασμα σκανδάλων όπως η Enron, αλλά και η πρόσφατη παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση το 2008. Οι κώδικες ηθικής είναι οι βασικές αρχές που επιλέγουν να τηρούν οι επαγγελματίες λογιστές για να ενισχύσουν το επάγγελμά τους, να διατηρήσουν την εμπιστοσύνη του κοινού και να προωθήσουν την ειλικρίνεια και τη δικαιοσύνη. Η ηθική συμπεριφορά είναι σημαντική για την αντιμετώπιση των ατομικών κινήτρων. Είναι εξίσου σημαντικό ο κλάδος των λογιστών να παραμείνει ηθικός (Sepasi, 2019).

Οι Narvaez & Rest ανέπτυξαν ένα μοντέλο με την χρήση της ηθικής ευαισθησίας, της ηθικής κρίσης, του ηθικού κινήτρου και του ηθικού χαρακτήρα (Schwartz, 2013). Η ηθική ευαισθησία περιλαμβάνει την ηθική αξιολόγηση η οποία καθορίζεται από την ηθική ευαισθησία ενός επαγγελματία για την αναθεώρηση μιας κατάστασης με βάση την αντίληψη και ερμηνεία του (Jeffrey, 2015). Σε αυτή την περίπτωση, ένας επαγγελματίας λογιστής μπορεί να επανεξετάσει μια απόφαση που θα λάβει λαμβάνοντας υπόψη ποιον επηρεάζει αυτή και πώς αυτή επηρεάζει και τον ίδιο.

Η λογιστική ηθική αποτελεί αντικείμενο σπουδών και εκπαίδευσης που διαπνέει τη φύση του καθήκοντος που ασκούν οι λογιστές και οι ελεγκτές. Οι χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων βασίζονται στην ηθική των λογιστών για να λάβουν αξιόπιστη και αντικειμενική πληροφόρηση. Η ηθική συμπεριφορά προσαρμόζεται σε αρχές όπως η ειλικρίνεια και η ακεραιότητα. Η ηθική μπορεί να θεωρηθεί ένα σύστημα αρχών που διέπουν την ανθρώπινη συμπεριφορά και παρέχουν καθοδήγηση στην εξέταση του σωστού έναντι του λάθους (Cabrera – Frias, 2012).

Ο κώδικας επαγγελματικής συμπεριφοράς αφορά ένα σύνολο κανόνων που ορίζονται από τα διοικητικά όργανα. Υπάρχουν ορισμένοι κανόνες καθολικοί που εφαρμόζονται σε κάθε είδους επιχείρησης και από όλο το ανθρώπινο δυναμικό. Πρόκειται για την ανεξαρτησία και την αντικειμενικότητα (Sepasi, 2019). Οι κώδικες ηθικής στο λογιστικό επάγγελμα στοχεύουν στην καθοδήγηση των επαγγελματιών στην εξυπηρέτηση των εργοδοτών τους, των πελατών τους και του γενικότερου κοινού. Υπάρχει λεπτή ισορροπία η οποία πρέπει να διατηρηθεί μεταξύ των λογιστών και των εργοδοτών τους προκειμένου να παραμείνουν ανεξάρτητοι (Cabrera – Frias, 2012).

Υπάρχει μεγάλη συζήτηση γύρω από την ηθική εξαιτίας των αλληλοεξαρτήσεων, της πολυπλοκότητας και της ασάφειας που την χαρακτηρίζουν ειδικά στον χώρο των επιχειρήσεων. Υπάρχουν πολλές θεωρίες για την κατανόηση της ηθικής που παρέχουν μια πλήρη εικόνα για τα αίτια λήψης αποφάσεων των εμπλεκόμενων ατόμων. Κάθε θεωρία παρέχει ένα ιδιαίτερο πλαίσιο για την καλύτερη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο ο μηχανισμός της ηθικής συλλογιστικής οδηγεί στη λήψη αποφάσεων και τον εξορθολογισμό των επιλογών (Cabrera – Frias, 2012).

Η ηθική απολυταρχία αναφέρεται στην υπόθεση ότι οι ηθικές αρχές είναι εγγενείς σε όλα τα άτομα και μπορούν να εφαρμοστούν σε όλες τις καταστάσεις. Αντίθετα, ο ηθικός σχετικισμός είναι θεωρία που υποστηρίζει πως οι ηθικές κρίσεις σχετίζονται με το πλαίσιο εντός του οποίου προκύπτουν, τον χρόνο και τους ρόλους μέσα στην κατάσταση (McDonald, 2010).

Τα ηθικά πρότυπα και οι αρχές είναι σημαντικά για κάθε επάγγελμα που προσπαθεί να προωθήσει τις επαγγελματικές ικανότητες και να αναπτύξει τη συνολική επιχειρηματική αποτελεσματικότητα (Nambukara – Gamage & Rahman, 2020). Η

λογιστική αποτελεί έναν κλάδο που εξαρτάται από την κρίση του επαγγελματία και τις αρχές του που πρέπει να περιλαμβάνουν την αντικειμενικότητα, την ανεξαρτησία, την εμπιστευτικότητα, την ικανότητα, την ακεραιότητα, την επαγγελματική συμπεριφορά και τη δέουσα προσοχή (Park & Blenkisopp, 2013).

Οι ηθικές πρακτικές δεν φέρνουν μόνο κερδοφορία, αλλά αυξάνουν και την αφοσίωση των πελατών, βοηθούν στη διατήρησή τους, δημιουργούν καλή πίστη και αξιοποιούν τους πόρους τους στο μέγιστο δυνατό βαθμό (Nambukara – Gamage & Rahman, 2020). Αντίθετα, ανήθικες λογιστικές πρακτικές όπως η χειραγώγηση των λογιστικών στοιχείων για την εμφάνιση υψηλότερων κερδών, η μη καταγραφή δαπανών τη σωστή χρονική στιγμή, η καταγραφή αποθεμάτων σε υψηλότερες αξίες και η παραποίηση των περιουσιακών στοιχείων μίσθωσης μπορούν όχι μόνο να παραποιήσουν τις οικονομικές καταστάσεις, αλλά να απειλήσουν και την ίδια την ύπαρξη του οργανισμού (Buell, 2009).

Η ηθική σχετίζεται με την δέσμευση των λογιστών να αναφέρουν αληθή γεγονότα και στοιχεία (Bayou et al., 2011). Η ηθική προέλευση των οικονομικών ανάγεται στον Αριστοτέλη ο οποίος υποστήριξε πως η οικονομία σχετίζεται με τη μελέτη της ηθικής και της πολιτικής και η άποψη αυτή αναλύεται στο έργο του (Sen, 1987). Σύμφωνα με τον Sen (1987) τα οικονομικά σχετίζονται με τη λογιστική και αυτή είναι μια πιο μηχανική προσέγγιση που αφορά κυρίως την υλικοτεχνική υποστήριξη και όχι άλλους στόχους.

Η σύγκρουση των ανεξάρτητων ελεγκτών με την εταιρική διοίκηση περιλαμβάνει τους χρηματικούς πειρασμούς των διοικήσεων έναντι της θέλησης του ελεγκτή να αντισταθεί στον πειρασμό. Σύμφωνα με μελέτες οι επιχειρήσεις με υψηλότερη ηθική δέσμευση δεν παρουσιάζουν περιστατικά διαχείρισης κερδών, έχουν υψηλότερη αποτίμηση στην αγορά και μεγαλύτερη εταιρική οικονομική απόδοση (Ghazali, 2015). Για να μην υπάρχουν διλήμματα οι υπεύθυνοι θέσπισης των λογιστικών προτύπων έχουν επιχειρήσει την προσέγγιση της αποφυγής αντικαθιστώντας την ευθύνη για την αλήθεια με τη χρησιμότητα να απαλλάσσονται από την ευθύνη για τις συνέπειες των πράξεών τους (Bayou et al., 2011).

Η ηθική κρίση περιλαμβάνει τα ηθικά κίνητρα ενός επαγγελματία. Το ηθικό κίνητρο σχετίζεται με τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, καθώς ένας επαγγελματίας αποφασίζει τη σωστή πορεία δράσης που θα ακολουθήσει αλλά ταυτόχρονα λαμβάνει υπόψη την ηθική και τα ήθη (Cooper, 2001). Ωστόσο, η τελική απόφαση επηρεάζεται από την πρόθεση και την ηθική ενός επαγγελματικού κινήτρου. Ο ηθικός χαρακτήρας αφορά την συμπεριφορά που αναμένεται να εφαρμόσει ο επαγγελματίας (Jaijairam, 2017). Ο Joseph (2010) χαρακτήρισε τις ηθικές λογιστικές πρακτικές από ειλικρίνεια, ακεραιότητα, δικαιοσύνη και ισότητα στις διαπροσωπικές, επαγγελματικές και ακαδημαϊκές σχέσεις (Nambukara – Gamage & Rahman, 2020).

Ο ρόλος των λογιστών όσον αφορά στην έγκαιρη και ακριβή προετοιμασία των οικονομικών εκθέσεων είναι σημαντική για τη λήψη αποφάσεων από επενδυτές, διευθυντικά στελέχη και άλλα στελέχη της διοίκησης (Jaijairam, 2017). Η τήρηση της δεοντολογίας στη λογιστική βοηθά επίσης στη διασφάλιση της συμμόρφωσης των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου με τα πρότυπα. Για αυτό, οι λογιστές μπορούν να εντοπίσουν και να μετρήσουν τη σπατάλη των πόρων, να διερευνήσουν και να εκτελέσουν ρόλους που μπορούν να συμβάλλουν στη βελτίωση της διαμόρφωσης πολιτικής και στον εντοπισμό της απάτης σε έναν οργανισμό (Elias, 2002). Οι ανήθικες συμπεριφορές όχι μόνο υποβαθμίζουν τη φήμη και την αξιοπιστία αλλά αυξάνουν και την πιθανότητα εγκληματικών δραστηριοτήτων που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε μείωση των επιπέδων κέρδους (Sims, 2003).

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία δημιουργήθηκαν οκτώ (8) ερωτήματα που αφορούν την επιχειρηματικότητα στις ελληνικές επιχειρήσεις.

3.4. Ερευνητικά Ερωτήματα και Υποθέσεις

Με βάση την προηγούμενη ανάλυση προκύπτουν τα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

- Ποια είναι η σχέση μεταξύ της λογιστικής και της επιχειρηματικότητας;
- Ποια είναι η σχέση μεταξύ της επιχειρηματικότητας και της ηθικής των λογιστών;
- Λειτουργεί η επιχειρηματικότητα διαμεσολαβητικά μεταξύ της εφαρμογής των λογιστικών προτύπων και του ηθικού ρόλου των λογιστών;

Από τα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα προκύπτουν οι ακόλουθες ερευνητικές υποθέσεις:

H₁: Υπάρχει θετική και στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της λογιστικής και της επιχειρηματικότητας.

H₂: Υπάρχει θετική και στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της επιχειρηματικότητας και της ηθικής των επαγγελματιών λογιστών.

H₃: Η επιχειρηματικότητα λειτουργεί διαμεσολαβητικά στη σχέση μεταξύ της λογιστικής και της ηθικής των επαγγελματιών λογιστών.

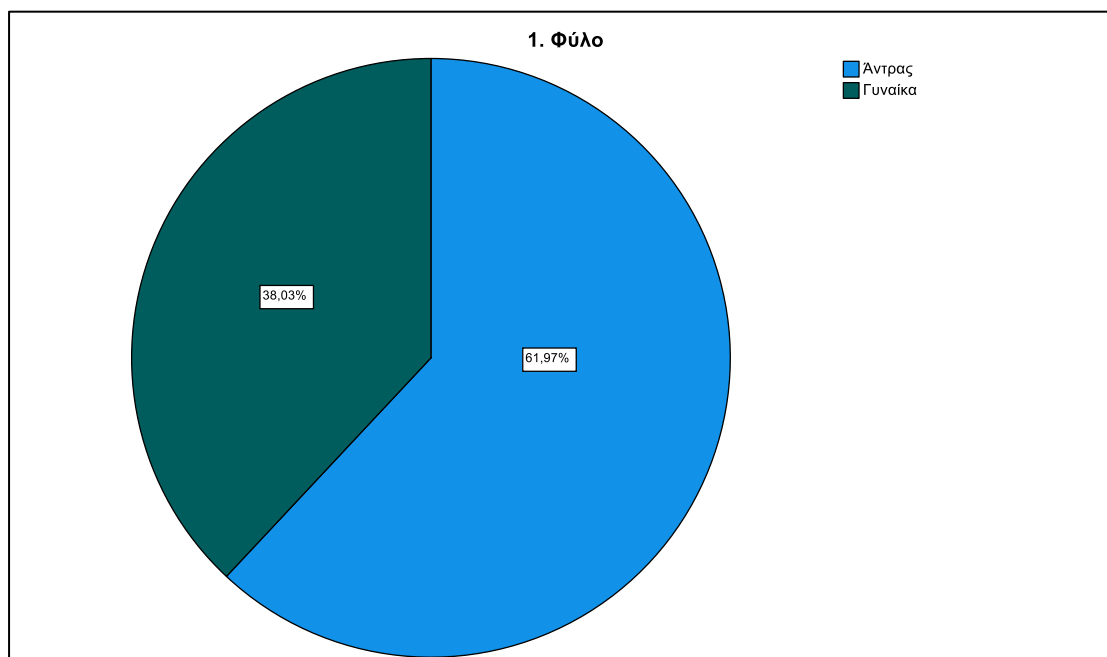
Η παρούσα εργασία θα προσπαθήσει να απαντήσει στα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα με την διεξαγωγή εμπειρικής έρευνας σε λογιστές ελληνικών επιχειρήσεων.

Κεφάλαιο 4 Μεθοδολογία έρευνας

4.1. Δείγμα

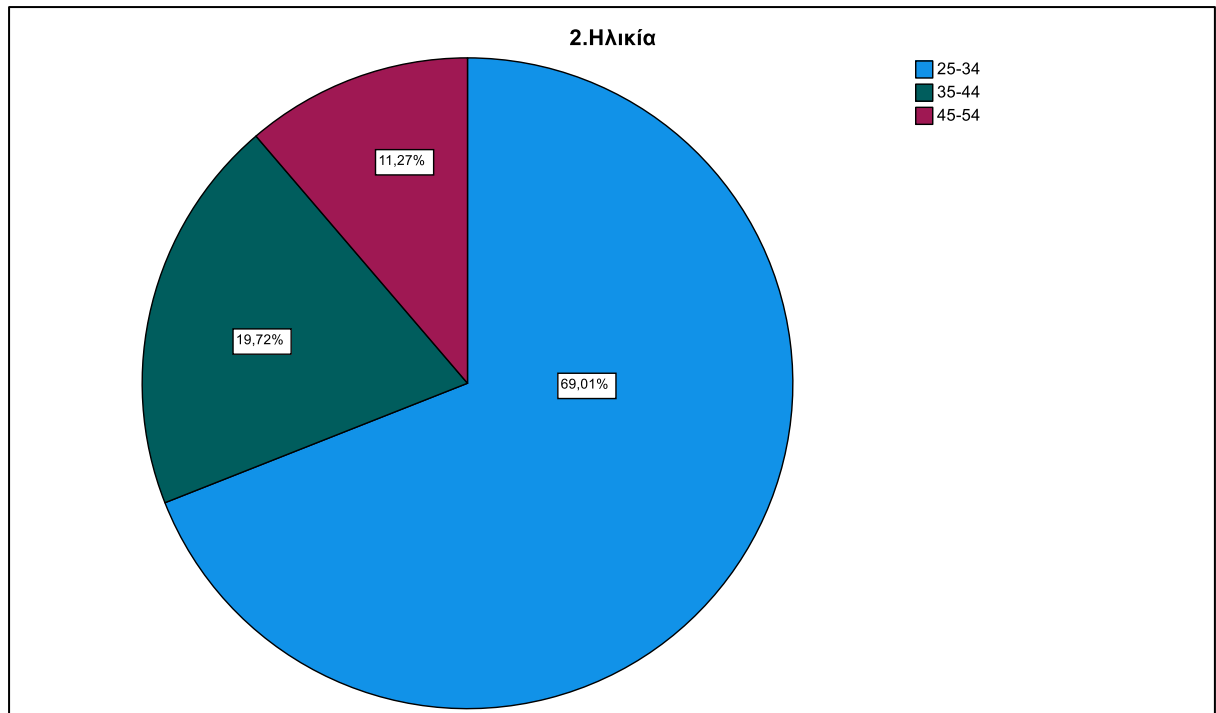
Το δείγμα αποτελείται από 71 άτομα τα οποία εργάζονται ως λογιστές ελληνικών επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν τα ελληνικά λογιστικά πρότυπα. Για τους σκοπούς της έρευνας επιλέχθηκε η τυχαία δειγματοληψία ως η πιο κατάλληλη και ταιριαστή μέθοδος έρευνας, καθώς στόχος της είναι η διύλιση πληροφοριών για την κατανόηση των τριών πτυχών και τον τρόπο με τον οποίο αλληλοσυνδέονται. Τα χαρακτηριστικά του δείγματος παρουσιάζονται στα Γραφήματα 4.1-4.5. Στο δείγμα συμμετέχουν 44 άντρες (61,97%) και 27 γυναίκες (38,03%) (Γράφημα 4.1).

Γράφημα 4. 1 Φύλο

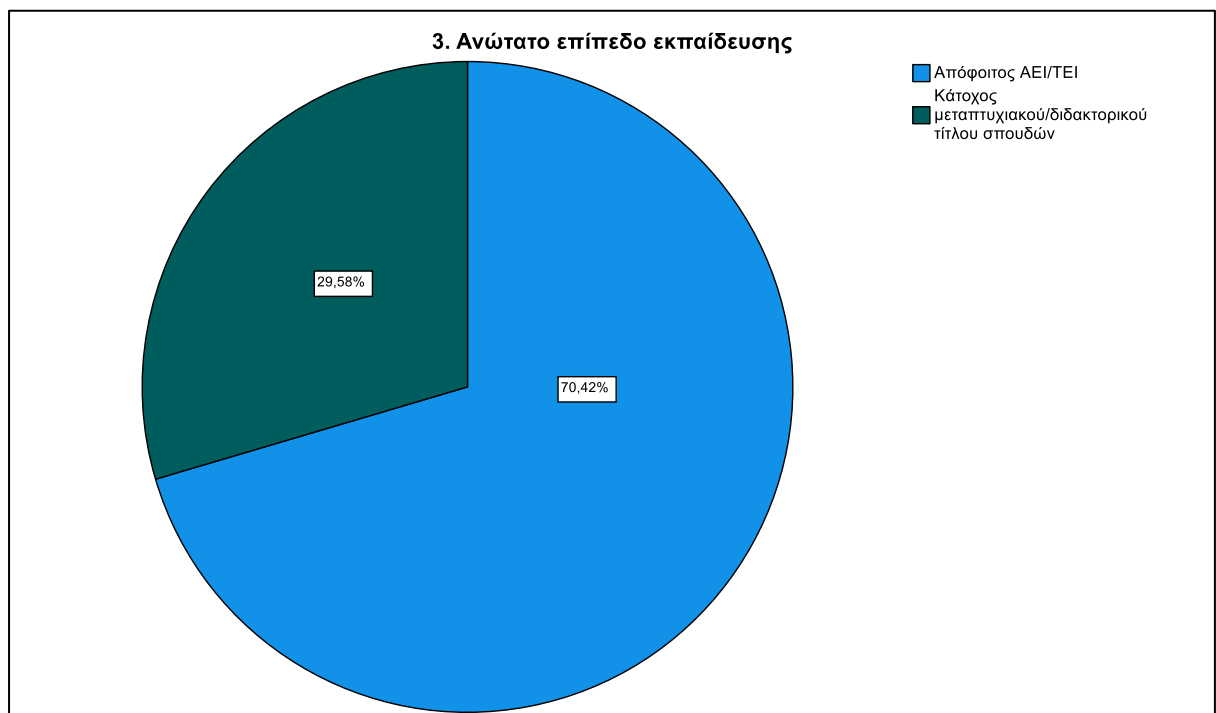
Το δείγμα διακρίνεται σε τρεις ηλικιακές ομάδες και συγκεκριμένα, 49 άτομα ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 25-34 (69,01%), 14 άτομα στην ηλικιακή ομάδα 35-44 (19,72%) και τα υπόλοιπα 8 άτομα στην ηλικιακή ομάδα 45-54 (11,27%) (Γράφημα 4.2).

Γράφημα 4. 2 Ηλικία

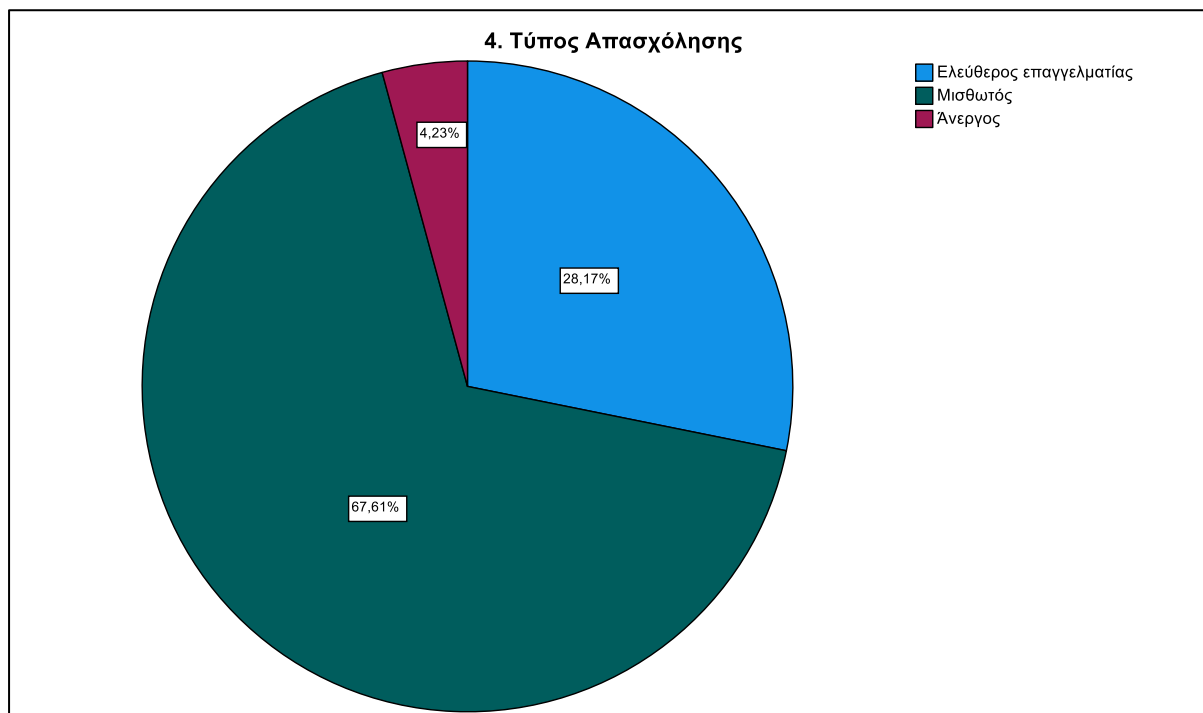
Όσον αφορά στον ανώτατο επίπεδο εκπαίδευσης 50 άτομα είναι απόφοιτοι ΑΕΙ ή ΤΕΙ (70,42%) και 21 άτομα είναι κάτοχοι είτε μεταπτυχιακού είτε διδακτορικού τίτλου σπουδών (29,58) (Γράφημα 4.3).

Γράφημα 4. 3 Ανώτατο επίπεδο εκπαίδευσης

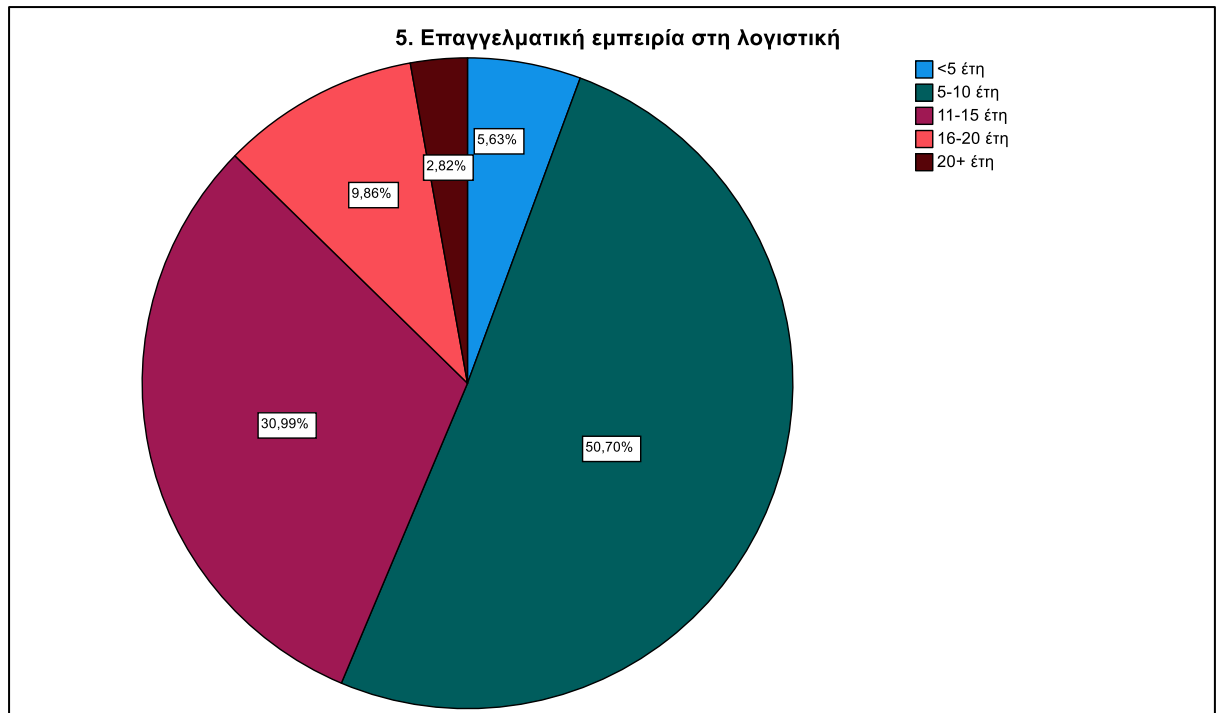
Από τα 71 άτομα του δείγματος τα 20 είναι ελεύθεροι επαγγελματίες (28,17%), οι 48 είναι μισθωτοί εργαζόμενοι (67,61%) και 3 άτομα είναι αυτή τη στιγμή άνεργοι/ες (4,23%) (Γράφημα 4.4).

Γράφημα 4. 4 Τύπος απασχόλησης

Όσον αφορά την επαγγελματική εμπειρία στη λογιστική, 4 άτομα έχουν εμπειρία μικρότερη των πέντε ετών (5,63%), 36 άτομα έχουν επαγγελματική εμπειρία 5-10 ετών (50,7%), 22 άτομα έχουν εμπειρία 11-15 ετών (30,99%), 7 άτομα έχουν εμπειρία 16-20 ετών (9,86%) και τα υπόλοιπα 2 άτομα έχουν επαγγελματική εμπειρία μεγαλύτερη των 20 ετών (2,82%) (Γράφημα 4.5).

Γράφημα 4. 5 Επαγγελματική εμπειρία στη λογιστική

4.2.Ερωτηματολόγιο

Το ερωτηματολόγιο της έρευνας διακρίνεται σε επτά (7) τμήματα και το συνθέτουν συνολικά 36 ερωτήσεις, όπως προέκυψαν από τη βιβλιογραφική επισκόπηση. Οι ερωτήσεις διατυπώθηκαν σε πενταβάθμια κλίμακα Likert με βαθμολογία από το 1 (Διαφωνώ απόλυτα) έως το 5 (Συμφωνώ απόλυτα) με μέσο την επιλογή 3 (ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ). Οι ενότητες του ερωτηματολογίου βασίζονται στις μελετώμενες μεταβλητές (λογιστική, επιχειρηματικότητα, ηθική), καθώς και γενικές στάσεις και αντιλήψεις των λογιστών, χαρακτηριστικά τους, απειλές που αντιμετωπίζουν και δημογραφικά στοιχεία.

4.3.Μεταβλητές

Βασικός στόχος της έρευνας ήταν η εφαρμογή ενός ερευνητικού εργαλείου το οποίο να αναγνωρίσει τις αιτιοκρατικές σχέσεις του θεωρητικού μοντέλου που παρουσιάστηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο και στο οποίο να αποτυπώνονται οι πτυχές της λογιστικής, της επιχειρηματικότητας και της ηθικής. Το ερευνητικό μοντέλο που προτείνεται συντίθεται σε ένα ερωτηματολόγιο το οποίο προκύπτει μέσα από την επισκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας και στοχεύει στη διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ των τριών μεταβλητών.

Στην παρούσα έρευνα πρώτα αναπτύχθηκε το θεωρητικό πλαίσιο και μοντέλο και στη συνέχεια εξετάστηκαν εμπειρικά οι σχέσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων μεταβλητών. Σύμφωνα με το υποθετικό μοντέλο που δημιουργήθηκε οι μεταβλητές και οι υποθέσεις καθορίζονται πριν την έναρξη της έρευνας και παραμένουν σταθερές σε όλη τη διάρκειά τους (Creswell, 2009; Bryman, 2001). Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο στόχος είναι η επίτευξη κάποιας γενίκευσης που μπορεί να συνεισφέρει στην υπάρχουσα θεωρία και να καταστήσει καλύτερη και πιο επιτεύξιμη την επεξήγηση και κατανόηση φαινομένων (Creswell, 2009). Σύμφωνα με τον Newman (2009) η χρήση ποσοτικών δεδομένων εξυπηρετεί στην εξήγηση περιστατικών μέσω του εντοπισμού σχέσεων αιτιότητας.

Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση μια έρευνα βασίζεται στην υπάρχουσα βιβλιογραφία και εμπειρική έρευνα με στόχο να παραχθεί νέα γνώση μέσα από την εξέταση ερευνητικών ερωτημάτων και υποθέσεων. Η ποσοτική έρευνα βασίζεται στις απόψεις των ερωτώμενων προκειμένου να ερμηνεύσει τα αποτελέσματα και αυτό περιορίζει τις απόψεις μεμονωμένων ατόμων που μπορεί να έχουν ακραίες απόψεις εστιάζοντας στις σχέσεις μεταξύ των μεταβλητών (Harrison, 2013).

Η βιβλιογραφία χρησιμοποιήθηκε ως δεξαμενή εξαγωγής των στοιχείων του ερωτηματολογίου και ως πηγή αξιολόγησης της πληροφόρησης γύρω από τις εξεταζόμενες μεταβλητές. Μέσα από τη θεωρητική μελέτη των τριών εννοιών υπήρξε καλύτερη κατανόηση του εννοιολογικού πλαισίου τους και των σχέσεων που πιθανώς μπορεί να υπάρχουν μεταξύ τους.

4.4.Ερευνητική μέθοδος

Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε αρχικά η περιγραφική στατιστική ανάλυση με τη χρήση συχνοτήτων (απόλυτων και ποσοστιαίων) σε μορφή πινάκων καθώς και παρουσίαση του μέσου όρου και της τυπικής απόκλισης που αποτελούν μεγέθη που χρησιμοποιούνται πολύ σε αυτού του είδους την ανάλυση.

Για την εξέταση των ερευνητικών υποθέσεων εξετάστηκε αρχικά η αξιοπιστία των κλιμάκων των μεταβλητών της λογιστικής, της επιχειρηματικότητας, της ηθικής και

του συνόλου του ερωτηματολογίου και προέκυψε πως το ερωτηματολόγιο χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα υψηλή αξιοπιστία. Η αξιοπιστία και εγκυρότητα αποτελούν έννοιες οι οποίες εξαρτώνται η μια από την άλλη (Creswell, 2016). Η αξιοπιστία αφορά κυρίως τη σταθερότητα μέτρησης ενός μεγέθους, ενώ η εγκυρότητα αφορά την ακρίβεια των αποτελεσμάτων και το βαθμό στον οποίο ένα ερευνητικό εργαλείο μετράει πραγματικά και αντικειμενικά αυτό για το οποίο σχεδιάστηκε.

Ο έλεγχος alpha Cronbach αποτελεί ένα εργαλείο εξέτασης της αξιοπιστίας μιας ή και περισσότερων μεταβλητών και χρησιμοποιείται για την εξέταση κλιμάκων σε ερωτηματολόγια για ερευνητικούς σκοπούς. Η αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής υπολογίζεται με αυτόν τον συντελεστή για να δηλώσει την ομοιογένεια της κλίμακας. Για να είναι αποδεκτές οι τιμές του δείκτη αυτού απαιτείται η τιμή ανά μεταβλητή να είναι μεγαλύτερη του 0,7. Μάλιστα, όσο μεγαλύτερη η τιμή του δείκτη τόσο μεγαλύτερη η αξιοπιστία της εσωτερικής συνοχής της κλίμακας.

Στον Πίνακα 4.1 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του ελέγχου αξιοπιστίας alpha Cronbach. Οι τιμές του δείκτη είναι μεγαλύτερες από 0,7, όριο το οποίο θεωρείται επαρκές ώστε η κλίμακα να θεωρηθεί αξιόπιστη. Παρατηρούμε ότι για τις εξεταζόμενες μεταβλητές της λογιστικής, της επιχειρηματικότητας και της ηθικής αλλά και για το σύνολο του ερωτηματολογίου οι τιμές του ελέγχου alpha Cronbach είναι ικανοποιητικές (>0,7).

Πίνακας 4 1 Έλεγχος αξιοπιστίας alpha Cronbach εξεταζόμενων μεταβλητών

Μεταβλητές	Αριθμός στοιχείων (items)	Cronbach alpha
Στάσεις και αντιλήψεις	4	0,486
Χαρακτηριστικά λογιστών	5	0,69
Απειλές	4	0,745
Λογιστική	6	0,706
Επιχειρηματικότητα	5	0,877
Ηθική	7	0,777
Συνολικό ερωτηματολόγιο	36	0,865

Κεφάλαιο 5 Αποτελέσματα

5.1. Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση

5.1.1. Γενικές Στάσεις και Αντιλήψεις

Η πρώτη ενότητα του ερωτηματολογίου αφορά τις γενικές στάσεις και αντιλήψεις των λογιστών ελληνικών επιχειρήσεων που συμμετέχουν στο δείγμα. Στον Πίνακα 5.1 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο οι συμμετέχοντες στην έρευνα πιστεύουν πως οι διοικήσεις δεν εμπιστεύονται τους λογιστές. Συγκεκριμένα, 5 άτομα διαφωνούν απόλυτα (7%), 12 άτομα διαφωνούν (16,9%), 30 άτομα ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν (42,3%), 15 άτομα συμφωνούν (21,1%) και τα υπόλοιπα 9 άτομα συμφωνούν απόλυτα (12,7%). Συνολικά, οι λογιστές του δείγματος τηρούν μια σχετικά ουδέτερη στάση στο θέμα του βαθμού στον οποίο εμπιστεύονται οι διοικήσεις τους λογιστές (Μ.Ο. = 3,15, Τ.Α. = 1,078). Σε επόμενη ενότητα εξετάζεται ο ρόλος που διαδραματίζει ο τύπος απασχόλησης σε αυτό το θέμα.

Πίνακας 5 1 Γενικές στάσεις και αντιλήψεις: Ερώτηση 1

Πιστεύω πως οι διοικήσεις δεν εμπιστεύονται τους λογιστές.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	5	7,0	7,0	7,0
Διαφωνώ	12	16,9	16,9	23,9
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	30	42,3	42,3	66,2
Συμφωνώ	15	21,1	21,1	87,3
Συμφωνώ απόλυτα	9	12,7	12,7	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	Μ.Ο. = 3,15 Τ.Α. = 1,078

Στον Πίνακα 5.2 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο οι λογιστές έρχονται συχνά αντιμέτωποι με ηθικά διλήμματα κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής τους πορείας. Συγκεκριμένα, 2 άτομα διαφωνούν (2,8%), 8 άτομα ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν (11,3%), 30 άτομα συμφωνούν (42,3%) και τα υπόλοιπα 31 άτομα συμφωνούν απόλυτα (43,7%). Η πλειοψηφία του δείγματος αναγνωρίζει την υψηλή συχνότητα στην οποία οι λογιστές έρχονται αντιμέτωποι με ηθικά διλήμματα που αφορούν στο επάγγελμά τους (Μ.Ο. = 4,27, Τ.Α. = 0,774). Οι λογιστές αντιμετωπίζουν ακόμη και

σε καθημερινό επίπεδο ζητήματα σημαντικά για τη λειτουργία της επιχείρησης και η βαρύτητα των αποφάσεων που λαμβάνουν έχει και ηθική πτυχή.

Πίνακας 5 2 Γενικές στάσεις και αντιλήψεις: Ερώτηση 2

Οι λογιστές έρχονται συχνά αντιμέτωποι με ηθικά διλήμματα κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής τους πορείας.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ	2	2,8	2,8	2,8
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	8	11,3	11,3	14,1
Συμφωνώ	30	42,3	42,3	56,3
Συμφωνώ απόλυτα	31	43,7	43,7	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 4,27 T.A. =0,774

Στον Πίνακα 5.2 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο οι λογιστές είναι ικανοποιημένοι από το επίπεδο γνώσης που κατέχουν. Συγκεκριμένα, 4 άτομα δε συμφωνούν πως είναι ικανοποιημένοι (5,6%), 13 άτομα ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν (18,3%), 26 άτομα συμφωνούν (36,6%) και τα υπόλοιπα 28 άτομα συμφωνούν απόλυτα (39,4%). Γενικά οι λογιστές του δείγματος παρουσιάζονται αρκετά ικανοποιημένοι με το επίπεδο γνώσης που έχουν και αυτό σημαίνει ότι βρίσκονται σε συνεχή εγρήγορση και καταρτίζονται στα τρέχοντα λογιστικά και νομικά ζητήματα που τους αφορούν και επηρεάζουν την εργασία τους (M.O. = 4,1, T.A. = 0,897). Οι γνώσεις των λογιστών αποτελούν πολύ σημαντικό παράγοντα για τον τρόπο διαχείρισης δύσκολων καταστάσεων και ηθικών διλημάτων.

Πίνακας 5 3 Γενικές στάσεις και αντιλήψεις: Ερώτηση 3

Είμαι ικανοποιημένος από το επίπεδο γνώσης που κατέχω.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ	4	5,6	5,6	5,6
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	13	18,3	18,3	23,9
Συμφωνώ	26	36,6	36,6	60,6
Συμφωνώ απόλυτα	28	39,4	39,4	100,0

Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 4,1 T.A. = 0,897
--------	----	-------	-------	----------------------------

Στον Πίνακα 5.4 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο οι λογιστές είναι ικανοποιημένοι από το επίπεδο λογιστικής ηθικής των συναδέλφων τους. Συγκεκριμένα, 5 άτομα δηλώνουν πως δεν είναι ικανοποιημένοι (7%), 15 άτομα ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν πως είναι ικανοποιημένοι (21,1%), 33 άτομα συμφωνούν (46,5%) και τα υπόλοιπα 18 άτομα συμφωνούν απόλυτα (25,4%). Η λογιστική ηθική αποτελεί σημαντικό παράγοντα λειτουργίας της επιχείρησης και των εργαζομένων της, καθώς επηρεάζει άμεσα ή έμμεσα την χρηματοοικονομική θέση της επιχείρησης και κατ' επέκταση τις επενδυτικές αποφάσεις των μετόχων και των πιθανών ενδιαφερόμενων (M.O. = 3,9, T.A. = 0,864). Σε γενικές γραμμές, το δείγμα είναι αρκετά ικανοποιημένο από το επίπεδο λογιστικής ηθικής που χαρακτηρίζει τους λογιστές των ελληνικών επιχειρήσεων.

Πίνακας 5 4 Γενικές στάσεις και αντιλήψεις: Ερώτηση 4

Είμαι ικανοποιημένος/ η από το επίπεδο λογιστικής ηθικής των συναδέλφων μου.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ	5	7,0	7,0	7,0
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	15	21,1	21,1	28,2
Συμφωνώ	33	46,5	46,5	74,6
Συμφωνώ απόλυτα	18	25,4	25,4	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 3,90 T.A. = 0,864

5.1.2. Χαρακτηριστικά Λογιστών

Η παρούσα ενότητα εξετάζει το βαθμό στον οποίο πιστεύουν οι λογιστές ελληνικών επιχειρήσεων πως συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τους αντιπροσωπεύουν. Στον Πίνακα 5.5 παρουσιάζεται το πρώτο εξεταζόμενο χαρακτηριστικό των λογιστών, η ακεραιότητα. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως 2 άτομα ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν πως τους διακρίνει ακεραιότητα (2,8%), 19 άτομα συμφωνούν (26,8%) και

τα υπόλοιπα 50 άτομα συμφωνούν απόλυτα (70,4%). Η ακεραιότητα του λογιστή αποτελεί σημαντικό χαρακτηριστικό για τις συναλλαγές και τα προβλήματα που διαχειρίζεται υπό την έννοια της ειλικρινούς και ευθείας στάσης που καλείται να ακολουθήσει προκειμένου να είναι αντικειμενικός/ή απέναντι στην διοίκηση (Μ.Ο. =4,68, Τ.Α. = 0,528). Σε καμία περίπτωση δεν προκρίνεται συμπεριφορά καιροσκοπική και οι λογιστές του δείγματος θεωρούν την ακεραιότητα όπως φαίνεται από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά ενός λογιστή.

Πίνακας 5 5 Χαρακτηριστικά Λογιστών: Ερώτηση 1

Ακεραιότητα				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	2	2,8	2,8	2,8
Συμφωνώ	19	26,8	26,8	29,6
Συμφωνώ απόλυτα	50	70,4	70,4	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	Μ.Ο. = 4,68 Τ.Α. =0,528

Στον Πίνακα 5.6 παρουσιάζεται το χαρακτηριστικό της αντικειμενικότητας. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως 17 άτομα συμφωνούν (23,9%) και τα υπόλοιπα 54 άτομα συμφωνούν απόλυτα (76,1%). Δεν υπάρχει κανείς που να διαφωνεί ή να έχει αμφιβολίες πως η αντικειμενικότητα αποτελεί ουσιαστικό και απαραίτητο χαρακτηριστικό των λογιστών (Μ.Ο. =4,76, Τ.Α. = 0,43). Οι λογιστές δεν πρέπει να μεροληπτούν ούτε να είναι υποκειμενικοί με τη διοίκηση, τους συναλλασσόμενους, τους προμηθευτές και με οποιονδήποτε τυχόν έρχονται σε επαγγελματική επαφή ή συναλλαγή.

Πίνακας 5 6 Χαρακτηριστικά Λογιστών: Ερώτηση 2

Αντικειμενικότητα				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Συμφωνώ	17	23,9	23,9	23,9
Συμφωνώ απόλυτα	54	76,1	76,1	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	Μ.Ο. = 4,76 Τ.Α. =0,430

Στον Πίνακα 5.7 παρουσιάζεται το επόμενο εξεταζόμενο χαρακτηριστικό των λογιστών, οι δεξιότητες σε επίπεδο γνώσεων και πρακτικής. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως μόλις ένα άτομο διαφωνεί (1,4%), ακόμη ένα άτομο τηρεί ουδέτερη στάση (1,4%), 18 άτομα συμφωνούν (25,4%) και τα υπόλοιπα 51 άτομα συμφωνούν απόλυτα (71,8%). Ασφαλώς οι δεξιότητες τόσο σε γνώσεις όσο και σε πρακτικές λογιστικής είναι χαρακτηριστικό σημαντικό για την ορθή διεκπεραίωση των διαδικασιών στο πλαίσιο λειτουργίας μιας επιχείρησης, αλλά και για την επαγγελματική εξέλιξη των ίδιων των λογιστών (Μ.Ο. = 4,68, Τ.Α. = 0,58).

Πίνακας 5 7 Χαρακτηριστικά Λογιστών: Ερώτηση 3

Δεξιότητες σε επίπεδο γνώσεων και πρακτικής				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ	1	1,4	1,4	1,4
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	1	1,4	1,4	2,8
Συμφωνώ	18	25,4	25,4	28,2
Συμφωνώ απόλυτα	51	71,8	71,8	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	Μ.Ο. = 4,68 Τ.Α. = 0,580

Στον Πίνακα 5.8 παρουσιάζεται το χαρακτηριστικό της εμπιστευτικότητας. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως μόλις 12 άτομα συμφωνούν (16,9%) και τα υπόλοιπα 59 άτομα συμφωνούν απόλυτα (83,1%). Παρατηρούμε πως το στοιχείο της εμπιστευτικότητας βαθμολογείται περισσότερο και από τα προηγούμενα (Μ.Ο. = 4,83, Τ.Α. = 0,377). Η εχεμύθεια είναι σημαντική για τη διοίκηση ώστε να μην αποκαλύπτεται η τεχνογνωσία που ακολουθεί αλλά και να μπορεί να υπάρχει εποικοδομητική ανταλλαγή απόψεων και γνώσεων μεταξύ των λογιστών και της διοίκησης.

Πίνακας 5 8 Χαρακτηριστικά Λογιστών: Ερώτηση 4

Εμπιστευτικότητα				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Συμφωνώ	12	16,9	16,9	16,9

Συμφωνώ απόλυτα	59	83,1	83,1	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 4,83 T.A. = 0,377

Στον Πίνακα 5.9 παρουσιάζεται το χαρακτηριστικό του επαγγελματισμού. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως 7 άτομα συμφωνούν (9,9%) και τα υπόλοιπα 64 άτομα συμφωνούν απόλυτα (90,1%). Δεν υπάρχει κανένα άτομο στο δείγμα που να διαφωνεί ή να διατηρεί επιφυλάξεις σχετικά με τον βαθμό επαγγελματισμού που καλούνται να επιδείξουν οι λογιστές (M.O. = 4,9, T.A. = 0,3). Το χαρακτηριστικό εμπεριέχει πλήθος στοιχείων μεταξύ των οποίων και η εμπιστευτικότητα που βαθμολογήθηκε επίσης υψηλά και αφορά κυρίως τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί και τη συμπεριφορά που επιδεικνύει ένας λογιστής τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό της επιχείρησης στην οποία εργάζεται, στις συναναστροφές του τις επαγγελματικές αλλά και τις κοινωνικές.

Πίνακας 5.9 Χαρακτηριστικά Λογιστών: Ερώτηση 5

Επαγγελματισμός				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Συμφωνώ	7	9,9	9,9	9,9
Συμφωνώ απόλυτα	64	90,1	90,1	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 4,90 T.A. = 0,300

5.1.3. Απειλές

Στη συνέχεια εξετάζονται οι απειλές που αντιμετωπίζουν οι λογιστές κατά την εκτέλεση των εργασιών τους. Στον Πίνακα 5.10 παρουσιάζεται η απειλή των ατομικών συμφερόντων. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως μόλις ένα άτομο διαφωνεί απόλυτα (1,4%), άλλο ένα διαφωνεί (1,4%), 6 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (8,5%), 22 άτομα συμφωνούν (31%) και τα υπόλοιπα 41 άτομα συμφωνούν απόλυτα (57,7%). Τα ατομικά συμφέροντα ανάμεσα στο προσωπικό της επιχείρησης αλλά και σε στελέχη της διοίκησης μπορεί να απειλήσουν το έργο του λογιστή και να το δυσκολέψουν, καθώς θα χρειαστεί να εντοπίσει σφάλματα, παραλείψεις και ατοπήματα προκειμένου να αποκαλύψει τις διαθέσεις αυτές (M.O. = 4,42, T.A. = 0,822).

Πίνακας 5 10 Απειλές: Ερώτηση 1

Ατομικά συμφέροντα				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	1	1,4	1,4	1,4
Διαφωνώ	1	1,4	1,4	2,8
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	6	8,5	8,5	11,3
Συμφωνώ	22	31,0	31,0	42,3
Συμφωνώ απόλυτα	41	57,7	57,7	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 4,42 T.A. =0,822

Στον Πίνακα 5.11 παρουσιάζεται η απειλή της διατήρησης μιας καλής σχέσης με τη διοίκηση. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως 2 άτομα διαφωνούν (2,8%), 13 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (18,3%), 28 άτομα συμφωνούν (39,4%) και τα υπόλοιπα 28 άτομα συμφωνούν απόλυτα (39,4%). Η τήρηση μιας καλής σχέσης η οποία ξεφεύγει από τα επαγγελματικά όρια και αγγίζει τα κοινωνικά όρια ενέχει σημαντικούς κινδύνους, καθώς προτάσσει πολλές φορές το συναίσθημα έναντι της λογικής και οι λογιστές μπορεί να δικαιολογήσουν συμπεριφορές και στάσεις που διαφορετικά ο επαγγελματισμός τους δε θα τους επέτρεπε (M.O. = 4,15, T.A. = 0,822).

Πίνακας 5 11 Απειλές: Ερώτηση 2

Διατήρηση καλής σχέσης με διοίκηση				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ	2	2,8	2,8	2,8
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	13	18,3	18,3	21,1
Συμφωνώ	28	39,4	39,4	60,6
Συμφωνώ απόλυτα	28	39,4	39,4	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 4,15 T.A. =0,822

Στον Πίνακα 5.12 παρουσιάζεται η απειλή της μεροληψίας που μπορεί να επιδεικνύει ο λογιστής. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως μόλις ένα άτομο διαφωνεί (1,4%), 7 άτομα ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν (9,9%), 21 άτομα συμφωνούν (29,6%) και τα υπόλοιπα 42 άτομα συμφωνούν απόλυτα (59,2%). Η μεροληψία μπορεί να αφορά οποιονδήποτε συναλλασσόμενο ή ενδιαφερόμενο της επιχείρησης όπως προμηθευτές, την ίδια τη διοίκηση, μέλη του ανθρώπινου δυναμικού (Μ.Ο. =4,46, Τ.Α. = 0,734). Είναι καθολικά σχεδόν αποδεκτό πως η μεροληψία είναι ένα εμπόδιο για τους λογιστές και πρέπει να είναι συγκεντρωμένοι και οργανωμένοι στην εργασία τους προκειμένου να μπορέσουν να λειτουργούν τυπικά και όχι μεροληπτικά ανάλογα με τις καταστάσεις και τα άτομα.

Πίνακας 5 12 Απειλές: Ερώτηση 3

Μεροληψία				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ	1	1,4	1,4	1,4
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	7	9,9	9,9	11,3
Συμφωνώ	21	29,6	29,6	40,8
Συμφωνώ απόλυτα	42	59,2	59,2	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	Μ.Ο. = 4,46 Τ.Α. =0,734

Στον Πίνακα 5.13 παρουσιάζεται η απειλή της άγνοιας των νέων κανόνων και νόμων. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως 3 άτομα διαφωνούν απόλυτα (4,2%), 3 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (4,2%), 14 άτομα συμφωνούν (19,7%) και τα υπόλοιπα 51 άτομα συμφωνούν απόλυτα (71,8%). Οι λογιστές οφείλουν να ενημερώνονται συνεχώς για τις νομικές και λογιστικές εξελίξεις τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό και κυρίως στην Ευρώπη ειδικά αν η επιχείρηση για την οποία εργάζονται έχει και συναλλαγές με το εξωτερικό (Μ.Ο. = 4,55, Τ.Α. = 0,923). Οι γνώσεις των λογιστών χρειάζονται συνεχή επικαιροποίηση και ανανέωση.

Πίνακας 5 13 Απειλές: Ερώτηση 4

Άγνοια νέων κανόνων και νόμων				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	3	4,2	4,2	4,2
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	3	4,2	4,2	8,5
Συμφωνώ	14	19,7	19,7	28,2
Συμφωνώ απόλυτα	51	71,8	71,8	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 4,55 T.A. =0,923

5.1.4. Λογιστική

Η επόμενη ενότητα του ερωτηματολογίου εξετάζει τη μεταβλητή της λογιστικής. Στον Πίνακα 5.14 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο η λογιστική που εφαρμόζεται στην επιχείρηση χαρακτηρίζεται από σαφήνεια, αξιοπιστία και συγκρισιμότητα. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως 3 άτομα διαφωνούν απόλυτα (4,2%), 11 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (15,5%), 30 άτομα συμφωνούν (42,3%) και τα υπόλοιπα 27 άτομα συμφωνούν απόλυτα (38%). Στόχος των λογιστών κατά την εκτέλεση των εργασιών τους είναι η αποτύπωση κατά τον δυνατό πιο σαφή και αξιόπιστο τρόπο αποτύπωσης των λογιστικών διαδικασιών και κατ' επέκταση η κατά το δυνατόν αντικειμενικότερη αποτύπωση της χρηματοοικονομικής θέσης της επιχείρησης στις λογιστικές καταστάσεις (M.O. = 4,1, T.A. = 0,958). Το είδος της λογιστικής που εφαρμόζεται στην επιχείρηση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο αποτέλεσμα αυτό και έγκειται στην ευχέρεια του λογιστή να επιλέξει τι ταιριάζει καλύτερα στην επιχείρηση.

Πίνακας 5 14 Λογιστική: Ερώτηση 1

Η λογιστική που εφαρμόζεται στην επιχείρηση χαρακτηρίζεται από σαφήνεια, αξιοπιστία και συγκρισιμότητα.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	3	4,2	4,2	4,2
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	11	15,5	15,5	19,7
Συμφωνώ	30	42,3	42,3	62,0
Συμφωνώ απόλυτα	27	38,0	38,0	100,0

Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 4,10 T.A. = 0,958
--------	----	-------	-------	-----------------------------

Στον Πίνακα 5.15 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο η ακρίβεια και η αξιοπιστία της λογιστικής πληροφόρησης προκύπτει από την ηθική τους. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως 8 άτομα διαφωνούν (11,3%), 13 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (18,3%), 31 άτομα συμφωνούν (43,7%) και τα υπόλοιπα 19 άτομα συμφωνούν απόλυτα (26,8%). Η ηθική των λογιστών καθορίζει τις πρακτικές που ακολουθούν κατά την εκτέλεση της εργασίας τους (M.O. = 3,86, T.A. = 0,946). Αυτό σημαίνει πως η εφαρμογή αξιόπιστων και με ακρίβεια εκτελεσμένων διαδικασιών πηγάζει από το βαθμό ηθικής των λογιστών. Στην προκειμένη περίπτωση περισσότεροι από τους μισούς λογιστές πιστεύουν στη σύνδεση της ηθικής και της ακρίβειας και αξιοπιστίας της λογιστικής πληροφόρησης που αποτυπώνεται ως αποτέλεσμα της εργασίας τους.

Πίνακας 5 15 Λογιστική: Ερώτηση 2

Η ακρίβεια και αξιοπιστία της λογιστικής πληροφόρησης προκύπτει σε μεγάλο βαθμό από την ηθική μου.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ	8	11,3	11,3	11,3
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	13	18,3	18,3	29,6
Συμφωνώ	31	43,7	43,7	73,2
Συμφωνώ απόλυτα	19	26,8	26,8	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 3,86 T.A. = 0,946

Στον Πίνακα 5.16 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο έχουν υποπέσει στην αντίληψη των συμμετεχόντων λογιστικές πρακτικές που οδηγούν σε δόλιες πρακτικές. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως 2 άτομα διαφωνούν απόλυτα (2,8%), 6 άτομα διαφωνούν (8,5%), 25 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (35,2%), 24 άτομα συμφωνούν (33,8%) και τα υπόλοιπα 14 άτομα συμφωνούν απόλυτα (19,7%). Φαίνεται πως αρκετοί λογιστές έχουν αντιληφθεί πως εφαρμόστηκαν ανήθικες λογιστικές πρακτικές οι οποίες αποσκοπούσαν σε δόλιες πρακτικές (M.O. = 3,59, T.A. = 0,994). Ενδιαφέρον θα είχε η διεξαγωγή μιας συνέντευξης με λογιστές ελληνικών επιχειρήσεων για την

αποτύπωση του τρόπου ανακάλυψης και αποκάλυψης τέτοιων ανήθικων λογιστικών πρακτικών, αλλά και ο τρόπος διαχείρισης και αντιμετώπισής τους.

Πίνακας 5.16 Λογιστική: Ερώτηση 3

Έχουν υποπέσει στην αντίληψή μου ανήθικες λογιστικές πρακτικές που οδηγούν σε δόλιες πρακτικές.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	2	2,8	2,8	2,8
Διαφωνώ	6	8,5	8,5	11,3
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	25	35,2	35,2	46,5
Συμφωνώ	24	33,8	33,8	80,3
Συμφωνώ απόλυτα	14	19,7	19,7	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 3,59 T.A. = 0,994

Στον Πίνακα 5.17 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο η σταθερότητα και η επιβίωση ενός οργανισμού εξαρτάται σημαντικά από τη συνέπεια και την ποιότητα των ηθικών οικονομικών αποφάσεων που λαμβάνουν οι συμμετέχοντες στο δείγμα. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως 2 άτομα διαφωνούν απόλυτα (2,8%), 4 άτομα διαφωνούν (5,6%), 17 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (23,9%), 30 άτομα συμφωνούν (42,3%) και τα υπόλοιπα 18 άτομα συμφωνούν απόλυτα (25,4%). Σχεδόν το 70% των συμμετεχόντων του δείγματος πιστεύουν πως η συνέπεια των λογιστών και ο βαθμός της ηθικής που εφαρμόζουν κατά τη λήψη οικονομικών αποφάσεων επιδρούν στο βαθμό σταθερότητας και στην επιβίωση ενός οργανισμού (M.O. = 3,82, T.A. = 0,976). Αυτό σημαίνει πως μεγάλο ποσοστό των λογιστών κρίνει πως οι δικές τους οικονομικές αποφάσεις έχουν παρόμοια σημασία με τις αποφάσεις της διοίκησης όσον αφορά την επιβίωση της επιχείρησης. Τα δικά τους λάθη ή οι ανήθικες συμπεριφορές που μπορεί να επιδείξουν θέτουν σε κίνδυνο την επιχείρηση όπως και μια εσφαλμένη απόφαση της διοίκησης.

Πίνακας 5 17 Λογιστική: Ερώτηση 4

Η σταθερότητα και η επιβίωση ενός οργανισμού εξαρτάται σημαντικά από τη συνέπεια και την ποιότητα των ηθικών οικονομικών αποφάσεων που λαμβάνω.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	2	2,8	2,8	2,8
Διαφωνώ	4	5,6	5,6	8,5
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	17	23,9	23,9	32,4
Συμφωνώ	30	42,3	42,3	74,6
Συμφωνώ απόλυτα	18	25,4	25,4	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 3,82 T.A. =0,976

Στον Πίνακα 5.18 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο η λογιστική απαιτεί τη διατήρηση των δεοντολογικών και ηθικών προτύπων σε όλες τις διαδικασίες. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως μόλις ένα άτομο διαφωνεί απόλυτα (1,4%), 6 άτομα διαφωνούν (8,5%), 8 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (11,3%), 28 άτομα συμφωνούν (39,4%) και τα υπόλοιπα 28 άτομα συμφωνούν απόλυτα (39,4%). Ελάχιστοι διαφωνούν και η πλειοψηφία αναγνωρίζει την αξία της διατήρησης των δεοντολογικών και ηθικών προτύπων σε κάθε διαδικασία που εφαρμόζεται στο πλαίσιο λειτουργίας της επιχείρησης (M.O. = 4,07, T.A. 0,99). Σε περίπτωση που υπάρχουν εξαιρέσεις στην τήρηση των δεοντολογικών και ηθικών προτύπων τίθεται σε κίνδυνο ολόκληρη η λειτουργία της επιχείρησης. Τα ημίμετρα δεν μπορούν να είναι αποτελεσματικά και οι λογιστές απαιτείται να ελέγχουν την δεοντολογική και ηθική τήρηση των διαδικασιών προκειμένου να συνεισφέρουν στην επιβίωση και σταθερότητα της επιχείρησης.

Πίνακας 5 18 Λογιστική: Ερώτηση 5

Η λογιστική απαιτεί τη διατήρηση των δεοντολογικών και ηθικών προτύπων σε όλες τις διαδικασίες.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	1	1,4	1,4	1,4
Διαφωνώ	6	8,5	8,5	9,9
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	8	11,3	11,3	21,1

Συμφωνώ	28	39,4	39,4	60,6
Συμφωνώ απόλυτα	28	39,4	39,4	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 4,07 T.A. =0,990

Στον Πίνακα 5.19 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο η ανεπαρκής κατανόηση των ηθικών κανόνων κατευθύνει τους συμμετέχοντες του δείγματος σε ανήθικες συμπεριφορές. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως 4 άτομα διαφωνούν απόλυτα (5,6%), 5 άτομα διαφωνούν (7%), 17 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (23,9%), 33 άτομα συμφωνούν (46,5%) και τα υπόλοιπα 12 άτομα συμφωνούν απόλυτα (16,9%). Οι λογιστές κατανοούν πως όταν δεν γίνονται αντιληπτοί οι ηθικοί κανόνες, αυξάνονται οι πιθανότητες να οδηγηθούν σε ανήθικες συμπεριφορές (M.O. = 3,62, T.A. = 1,033).

Πίνακας 5 19 Λογιστική: Ερώτηση 6

Η ανεπαρκής κατανόηση των ηθικών κανόνων με κατευθύνει σε ανήθικες συμπεριφορές.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	4	5,6	5,6	5,6
Διαφωνώ	5	7,0	7,0	12,7
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	17	23,9	23,9	36,6
Συμφωνώ	33	46,5	46,5	83,1
Συμφωνώ απόλυτα	12	16,9	16,9	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 3,62 T.A. =1,033

5.1.5. Επιχειρηματικότητα

Η επόμενη ενότητα του ερωτηματολογίου εξετάζει τη μεταβλητή της επιχειρηματικότητας. Στον Πίνακα 5.20 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο ο παραδοσιακός επιχειρηματίας αντιμετωπίζει ηθικές συγκρούσεις και πιέσεις που μπορεί να προέρχονται από την επιδίωξη της μεγιστοποίησης του κέρδους. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως 2 άτομα διαφωνούν απόλυτα (2,8%), 3 άτομα διαφωνούν (4,2%), 13 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (18,3%), 28 άτομα συμφωνούν (39,4%) και τα υπόλοιπα 25 άτομα συμφωνούν απόλυτα (35,2%). Πολύ συχνά οι

λογιστές έρχονται σε σύγκρουση με τη διοίκηση ή και με τους μετόχους οι οποίοι στοχεύουν στην μεγιστοποίηση του κέρδους και μπορεί να δικαιολογούν με τη συλλογιστική τους ηθικά ζητήματα (M.O. = 4, T.A. = 0,986). Ωστόσο, οι λογιστές καλούνται να λειτουργήσουν λογικά και να συνδράμουν τους επιχειρηματίες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων με γνώμονα την ηθική και τα πραγματικά στοιχεία.

Πίνακας 5 20 Επιχειρηματικότητα: Ερώτηση 1

Ο παραδοσιακός επιχειρηματίας αντιμετωπίζει ηθικές συγκρούσεις και πιέσεις που μπορεί να προέρχονται από την επιδίωξη μεγιστοποίησης του κέρδους.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	2	2,8	2,8	2,8
Διαφωνώ	3	4,2	4,2	7,0
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	13	18,3	18,3	25,4
Συμφωνώ	28	39,4	39,4	64,8
Συμφωνώ απόλυτα	25	35,2	35,2	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 4,00 T.A. = 0,986

Στον Πίνακα 5.21 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο η διοίκηση της επιχείρησης εξυψώνει την ίδια και το ανθρώπινο δυναμικό σε υψηλότερο επίπεδο ηθικής επίγνωσης και δραστηριότητας. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως 5 άτομα διαφωνούν απόλυτα (7%), 13 άτομα διαφωνούν (18,3%), 18 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (25,4%), 23 άτομα συμφωνούν (32,4%) και τα υπόλοιπα 12 άτομα συμφωνούν απόλυτα (16,9%). Η στάση του δείγματος είναι μετριοπαθής στο συγκεκριμένο ερώτημα (M.O. = 3,34, T.A. = 1,17).

Πίνακας 5 21 Επιχειρηματικότητα: Ερώτηση 2

Η διοίκηση της επιχείρησης εξυψώνει την ίδια και το ανθρώπινο δυναμικό σε υψηλότερο επίπεδο ηθικής επίγνωσης και δραστηριότητας.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	5	7,0	7,0	7,0

Διαφωνώ	13	18,3	18,3	25,4
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	18	25,4	25,4	50,7
Συμφωνώ	23	32,4	32,4	83,1
Συμφωνώ απόλυτα	12	16,9	16,9	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 3,34 T.A. = 1,170

Στον Πίνακα 5.22 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο η ηθική και η επιχειρηματικότητα είναι ευθυγραμμισμένες και οδηγούν σε έναν αποτελεσματικό τρόπο διαχείρισης των στρατηγικών διαστάσεων μιας επιχείρησης. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως 4 άτομα διαφωνούν απόλυτα (5,6%), 7 άτομα διαφωνούν (9,9%), 17 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (23,9%), 30 άτομα συμφωνούν (42,3%) και τα υπόλοιπα 13 άτομα συμφωνούν απόλυτα (18,3%). Η τήρηση της ηθικής σε συνδυασμό με τη δημιουργικότητα και την εφευρετικότητα των επιχειρηματιών μπορούν να οδηγήσουν σε ένα αποτελεσματικό μοντέλο διαχείρισης της στρατηγικής μιας επιχείρησης (M.O. = 3,58, T.A. = 1,078). Η επιχειρηματικότητα ως έννοια αφορά κυρίως τη διοίκηση, αλλά οι λογιστές εκφράζουν την άποψή πως μπορεί η ηθική να συνδυαστεί με την επιχειρηματικότητα αποτελεσματικά και προς όφελος της επιχείρησης.

Πίνακας 5 22 Επιχειρηματικότητα: Ερώτηση 3

Η ηθική και η επιχειρηματικότητα είναι ευθυγραμμισμένες και οδηγούν σε έναν αποτελεσματικό τρόπο διαχείρισης των στρατηγικών διαστάσεων μιας επιχείρησης.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	4	5,6	5,6	5,6
Διαφωνώ	7	9,9	9,9	15,5
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	17	23,9	23,9	39,4
Συμφωνώ	30	42,3	42,3	81,7
Συμφωνώ απόλυτα	13	18,3	18,3	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 3,58 T.A. = 1,078

Στον Πίνακα 5.23 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο η επιχειρηματική επιτυχία αποτελεί ηθική φαντασία και αποτελεσματική διαχείριση των στρατηγικών πτυχών έναρξης μιας επιχείρησης. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως μόλις ένα άτομο διαφωνεί απόλυτα (1,4%), 7 άτομα διαφωνούν (9,9%), 19 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (26,8%), 30 άτομα συμφωνούν (42,3%) και τα υπόλοιπα 14 άτομα συμφωνούν απόλυτα (19,7%). Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων τείνει να συμφωνεί πως για να επιτύχει κανείς επιχειρηματικά χρησιμοποιεί ηθική φαντασία και καθορίζει τις στρατηγικές με βάση αυτό το κριτήριο κατά την έναρξη της επιχείρησης (Μ.Ο. = 3,69, Τ.Α. = 0,95).

Πίνακας 5 23 Επιχειρηματικότητα: Ερώτηση 4

Η επιχειρηματική επιτυχία απαιτεί ηθική φαντασία και αποτελεσματική διαχείριση των στρατηγικών πτυχών έναρξης μιας επιχείρησης.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	1	1,4	1,4	1,4
Διαφωνώ	7	9,9	9,9	11,3
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	19	26,8	26,8	38,0
Συμφωνώ	30	42,3	42,3	80,3
Συμφωνώ απόλυτα	14	19,7	19,7	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	Μ.Ο. = 3,69 Τ.Α. =0,950

Στον Πίνακα 5.24 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο η υπερβολική έμφαση στην ηθική από τους επιχειρηματίες μπορεί να τους καταστήσει πιο εύθραυστους σε κινδύνους και σε κακόβουλες πράξεις. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως 4 άτομα διαφωνούν απόλυτα (5,6%), 16 άτομα διαφωνούν (22,5%), 15 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (21,1%), 22 άτομα συμφωνούν (31%) και τα υπόλοιπα 14 άτομα συμφωνούν απόλυτα (19,7%). Περισσότεροι από το 20% του δείγματος διαφωνούν πως η έμφαση στην ηθική καθιστά τους επιχειρηματίες πιο εύθραυστους αλλά η πλειοψηφία φαίνεται να συμφωνεί. (Μ.Ο. = 3,37, Τ.Α. = 1,198). Σε πολλές περιπτώσεις οι επιχειρηματίες εντοπίζουν πως ο ανταγωνισμός ίσως ακολουθεί άλλες μη ηθικές πρακτικές και εισέρχονται σε δίλημματα για τις επιλογές που κάνουν και το βαθμό

ηθικής που ακολουθούν. Η στάση αυτή μπορεί να καταστεί επικίνδυνη και να καταστήσει τους επιχειρηματίες πιο εύθραυστους σε κινδύνους και κακόβουλες πράξεις.

Πίνακας 5 24 Επιχειρηματικότητα: Ερώτηση 5

Η υπερβολική έμφαση στην ηθική από τους επιχειρηματίες μπορεί να τους καταστήσει πιο εύθραυστους σε κινδύνους και σε κακόβουλες πράξεις.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	4	5,6	5,6	5,6
Διαφωνώ	16	22,5	22,5	28,2
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	15	21,1	21,1	49,3
Συμφωνώ	22	31,0	31,0	80,3
Συμφωνώ απόλυτα	14	19,7	19,7	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 3,37 T.A. = 1,198

5.1.6. Ηθική

Η επόμενη ενότητα του ερωτηματολογίου εξετάζει την ηθική. Στον Πίνακα 5.25 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο ως λογιστές οι συμμετέχοντες του δείγματος πρέπει να είναι έντιμοι, αξιοπρεπείς και υπεύθυνοι στις επαγγελματικές τους σχέσεις. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως μόλις ένα άτομο διαφωνεί (1,4%), 2 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (2,8%), 11 άτομα συμφωνούν (15,5%) και τα υπόλοιπα 57 άτομα συμφωνούν απόλυτα (80,3%). Η εντιμότητα, η ειλικρίνεια, η αξιοπρέπεια και η υπευθυνότητα αποτελούν απαραίτητα και ουσιαστικά χαρακτηριστικά του λογιστή για την εφαρμογή ηθικών στάσεων και συμπεριφορών (M.O. = 4,75, T.A. = 0,579).

Πίνακας 5 25 Ηθική: Ερώτηση 1

Ως λογιστής πρέπει να είμαι έντιμος, ειλικρινής, αξιοπρεπής και υπεύθυνος στις επαγγελματικές μου σχέσεις.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ	1	1,4	1,4	1,4

Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	2	2,8	2,8	4,2
Συμφωνώ	11	15,5	15,5	19,7
Συμφωνώ απόλυτα	57	80,3	80,3	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 4,75 T.A. =0,579

Στον Πίνακα 5.25 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο ως επαγγελματίες λογιστές οι συμμετέχοντες του δείγματος δεν επιτρέπουν προκαταλήψεις, σύγκρουση συμφερόντων ή επιρροή από ψυχολογική βία τρίτων. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως 3 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (4,2%), 16 άτομα συμφωνούν (22,5%) και τα υπόλοιπα 52 άτομα συμφωνούν απόλυτα (73,2%). Είναι σαφές πως μέσα στο πλαίσιο του επαγγελματισμού των σύγχρονων λογιστών εντάσσεται και το καθήκον να μην χαρακτηρίζονται από προκαταλήψεις, να μην επιτρέπουν την ύπαρξη σύγκρουσης συμφερόντων τόσο για τους ίδιους και το υπόλοιπο προσωπικό όσο και για τη διοίκηση (M.O. = 4,69, T.A. = 0,55).

Πίνακας 5 26 Ηθική: Ερώτηση 2

Ως επαγγελματίας λογιστής δεν επιτρέπω προκαταλήψεις, σύγκρουση συμφερόντων ή επιρροή από ψυχολογική βία τρίτων.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	3	4,2	4,2	4,2
Συμφωνώ	16	22,5	22,5	26,8
Συμφωνώ απόλυτα	52	73,2	73,2	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 4,69 T.A. =0,550

Στον Πίνακα 5.27 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο ως επαγγελματίες λογιστές οι συμμετέχοντες του δείγματος οφείλουν να διατηρούν την επαγγελματική τους γνώση και δεξιότητα για τη διασφάλιση της μέγιστης δυνατής αποτελεσματικότητας των εργασιών που διεκπεραιώνουν για τον πελάτη ή εργοδότη τους. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως μόλις ένα άτομο διαφωνεί (1,4%), 2 άτομα τηρούν ουδέτερη στάση (2,8%), 12 άτομα συμφωνούν (16,9%) και τα υπόλοιπα 56 άτομα

συμφωνούν απόλυτα (78,9%). Οι λογιστές στο σύνολό τους σχεδόν αναγνωρίζουν πως πρέπει να αξιοποιούν κάθε γνώση, εμπειρία και δεξιότητα που διαθέτουν και να προσπαθούν συνεχώς να τις βελτιώσουν προκειμένου να είναι αποτελεσματικοί στην εργασία τους και να μπορούν να καταστήσουν αποτελεσματική και τη λήψη αποφάσεων από τη διοίκηση (Μ.Ο. = 4,73, Τ.Α. = 0,585).

Πίνακας 5 27 Ηθική: Ερώτηση 3

Ως επαγγελματίας λογιστής οφείλω να διατηρώ την επαγγελματική του γνώση και δεξιότητα για την διασφάλιση της μέγιστης δυνατής αποτελεσματικότητας των εργασιών που διεκπεραιώνω για τον πελάτη ή εργοδότη μου.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ	1	1,4	1,4	1,4
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	2	2,8	2,8	4,2
Συμφωνώ	12	16,9	16,9	21,1
Συμφωνώ απόλυτα	56	78,9	78,9	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	Μ.Ο. = 4,73 Τ.Α. =0,585

Στον Πίνακα 5.28 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο ως επαγγελματίες λογιστές οι συμμετέχοντες του δείγματος πρέπει να σέβονται την εμπιστευτικότητα των πληροφοριών που λαμβάνουν εξαιτίας της επαγγελματικής τους ιδιότητας και να μην τις διαδίδουν σε τρίτους χωρίς αρμοδιότητα. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως 3 άτομα ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν (4,2%), 10 άτομα συμφωνούν (14,1%) και τα υπόλοιπα 58 άτομα συμφωνούν απόλυτα (81,7%). Η εμπιστευτικότητα αποτελεί ένα σημαντικό χαρακτηριστικό των λογιστών το οποίο όπως παρουσιάστηκε σε προηγούμενη ενότητα του ερωτηματολογίου παραδέχονται πως καθορίζει το βαθμό επιτυχίας της εργασίας τους (Μ.Ο. = 4,77, Τ.Α. = 0,513). Στο πλαίσιο της εμπιστευτικότητας τηρείται εχεμύθεια.

Πίνακας 5 28 Ηθική: Ερώτηση 4

Ως επαγγελματίας λογιστής πρέπει να σέβομαι την εμπιστευτικότητα των πληροφοριών που λαμβάνω εξαιτίας της επαγγελματικής μου ιδιότητας και να μην τις διαδίδω σε τρίτους χωρίς αρμοδιότητα.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	3	4,2	4,2	4,2
Συμφωνώ	10	14,1	14,1	18,3
Συμφωνώ απόλυτα	58	81,7	81,7	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 4,77 T.A. =0,513

Στον Πίνακα 5.29 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο ως επαγγελματίες λογιστές οι συμμετέχοντες του δείγματος ακολουθούν και πειθαρχούν σε νόμους, κανονισμούς και κώδικες δεοντολογίας. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως μόλις ένα άτομο διαφωνεί (1,4%), ακόμη ένα άτομο τηρεί ουδέτερη στάση (1,4%), 15 άτομα συμφωνούν (21,1%) και τα υπόλοιπα 54 άτομα συμφωνούν απόλυτα (76,1%). Οι λογιστές είναι επαγγελματίες και τηρούν το νόμο, αλλά και κανόνες και κώδικες που εφαρμόζονται στο πλαίσιο της επιχείρησης και αποτελούν οδηγό για τον τρόπο λειτουργίας και εκτέλεσης των διαδικασιών (M.O. = 4,72, T.A. = 0,565).

Πίνακας 5 29 Ηθική: Ερώτηση 5

Ως επαγγελματίας λογιστής ακολουθώ και πειθαρχώ σε νόμους, κανονισμούς και κώδικες δεοντολογίας				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ	1	1,4	1,4	1,4
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	1	1,4	1,4	2,8
Συμφωνώ	15	21,1	21,1	23,9
Συμφωνώ απόλυτα	54	76,1	76,1	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	M.O. = 4,72 T.A. =0,565

Στον Πίνακα 5.30 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο ως επαγγελματίες λογιστές οι συμμετέχοντες του δείγματος δρουν αμερόληπτα και δίκαια απέναντι στη διοίκηση και όλους τους εμπλεκόμενους και ενδιαφερόμενους που χρησιμοποιούν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως μόλις ένα άτομο διαφωνεί (1,4%) , 2 άτομα ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν (2,8%), 12 άτομα συμφωνούν (16,9%) και τα υπόλοιπα 56 άτομα συμφωνούν απόλυτα (78,9%). Το στοιχείο της αμεροληψίας και αντικειμενικότητας τονίστηκε και νωρίτερα για το επάγγελμα του λογιστή και το βαθμό αποτελεσματικότητας και επιτυχίας του (Μ.Ο. = 4,73, Τ.Α. = 0,585). Προκύπτει πως οι επαγγελματίες λογιστές αισθάνονται την ευθύνη να δρουν χωρίς μεροληψία και με δίκαιο τρόπο προκειμένου να αποτυπώνουν την ορθή χρηματοοικονομική θέση της επιχείρησης.

Πίνακας 5 30 Ηθική: Ερώτηση 6

Ως επαγγελματίας λογιστής δρω αμερόληπτα και δίκαια απέναντι στη διοίκηση και όλους τους εμπλεκόμενους και ενδιαφερόμενους που χρησιμοποιούν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ	1	1,4	1,4	1,4
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	2	2,8	2,8	4,2
Συμφωνώ	12	16,9	16,9	21,1
Συμφωνώ απόλυτα	56	78,9	78,9	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	Μ.Ο. = 4,73 Τ.Α. =0,585

Στον Πίνακα 5.31 παρουσιάζεται ο βαθμός στον οποίο η επαγγελματική ηθική στο λογιστικό επάγγελμα εξαρτάται κυρίως από την κρίση των συμμετεχόντων του δείγματος ως λογιστών. Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει πως ένα άτομο διαφωνεί απόλυτα (1,4%) 3 άτομα διαφωνούν (4,2%), 6 άτομα ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν (8,5%), 17 άτομα συμφωνούν (23,9%) και τα υπόλοιπα 44 άτομα συμφωνούν απόλυτα (62%). Ο βαθμός στον οποίο εφαρμόζεται επαγγελματική ηθική στο λογιστικό επάγγελμα αποτελεί ευθύνη της κρίσης των λογιστών και των αποφάσεων που

λαμβάνουν σχετικά με τις ενέργειες και τις δράσεις τους στο πλαίσιο της επιχείρησης (Μ.Ο. = 4,41, Τ.Α. = 0,919).

Πίνακας 5.31 Ηθική: Ερώτηση 7

Η επαγγελματική ηθική στο λογιστικό επάγγελμα εξαρτάται κυρίως από την κρίση μου ως λογιστή.				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	1	1,4	1,4	1,4
Διαφωνώ	3	4,2	4,2	5,6
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	6	8,5	8,5	14,1
Συμφωνώ	17	23,9	23,9	38,0
Συμφωνώ απόλυτα	44	62,0	62,0	100,0
Σύνολο	71	100,0	100,0	Μ.Ο. = 4,41 Τ.Α. = 0,919

5.2. Συσχετίσεις και Παλινδρόμηση

Προκειμένου να εξεταστούν οι ερευνητικές υποθέσεις διεξήχθησαν ορισμένοι έλεγχοι επαγωγικής στατιστικής ανάλυσης για να εντοπιστούν οι σχέσεις μεταξύ των μεταβλητών της λογιστικής, της επιχειρηματικότητας και της ηθικής, αλλά και η σχέση αυτών με τις ανεξάρτητες δημογραφικές μεταβλητές του δείγματος. Στον Πίνακα 5.32 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των συσχετίσεων Pearson. Παρατηρούμε πως οι τρεις βασικές μεταβλητές σχετίζονται μεταξύ τους με στατιστική σημαντικότητα.

Συγκεκριμένα, προκύπτουν οι εξής συσχετίσεις:

- η λογιστική σχετίζεται θετικά με την επιχειρηματικότητα ($p < 0.001$) και την ηθική ($p = 0.003$)
- η επιχειρηματικότητα σχετίζεται θετικά με τη λογιστική ($p < 0.001$) και την ηθική ($p = 0.046$)
- η ηθική σχετίζεται θετικά με τη λογιστική ($p = 0.003$) και την επιχειρηματικότητα ($p = 0.046$).

Όσον αφορά τη σχέση των τριών αυτών μεταβλητών με τη μεταβλητή του φύλου προκύπτουν επίσης στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα. Συγκεκριμένα, η ανεξάρτητη μεταβλητή του φύλου σχετίζεται στατιστικά σημαντικά και θετικά με τη λογιστική ($p= 0.02<0.05$) και την ηθική ($p=0.007<0.05$), όχι όμως με την επιχειρηματικότητα ($p=0.1>0.05$).

Οι τρεις εξεταζόμενες μεταβλητές δε σχετίζονται στατιστικά σημαντικά με καμία άλλη ανεξάρτητη μεταβλητή και συγκεκριμένα, με την ηλικία, το ανώτατο επίπεδο εκπαίδευσης, τον τύπο απασχόλησης και την επαγγελματική εμπειρία στη λογιστική.

Πίνακας 5 32 Συσχετίσεις

Συσχετίσεις				
		Μ.Ο. Λογιστική	Μ.Ο. Επιχειρηματικότητα	Μ.Ο. Ηθική
Μ.Ο. Λογιστική	Pearson Correlation	1	,571**	,349**
	Sig. (2-tailed)		<,001	,003
	N	71	71	71
Μ.Ο. Επιχειρηματικότητα	Pearson Correlation	,571**	1	,237*
	Sig. (2-tailed)	<,001		,046
	N	71	71	71
Μ.Ο. Ηθική	Pearson Correlation	,349**	,237*	1
	Sig. (2-tailed)	,003	,046	
	N	71	71	71
1. Φύλο	Pearson Correlation	,276*	,197	,319**
	Sig. (2-tailed)	,020	,100	,007
	N	71	71	71
2. Ηλικία	Pearson Correlation	-,031	-,230	,007
	Sig. (2-tailed)	,795	,054	,956
	N	71	71	71
3. Ανώτατο επίπεδο εκπαίδευσης	Pearson Correlation	-,159	-,052	-,129
	Sig. (2-tailed)	,186	,666	,285
	N	71	71	71

4. Τύπος Απασχόλησης	Pearson Correlation	-,081	-,015	-,023
	Sig. (2-tailed)	,503	,899	,852
	N	71	71	71
5. Επαγγελματική εμπειρία στη λογιστική	Pearson Correlation	-,080	-,176	,032
	Sig. (2-tailed)	,505	,141	,792
	N	71	71	71

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα 5.33 προκύπτει πως οι γυναίκες βαθμολογούν τη μεταβλητή της λογιστικής υψηλότερα (M.O. =4,061, T.A. = 0,471) σε σχέση με τους άντρες (M.O. = 3,708, T.A. = 0,673). Το ίδιο συμβαίνει και με τη μεταβλητή της ηθικής, καθώς οι γυναίκες βαθμολογούν υψηλότερα (M.O.=4,851, T.A. = 0,207) σε σχέση με τους άντρες (M.O. = 4,584, T.A. = 0,468).

Πίνακας 5 33 Περιγραφικά στοιχεία συσχετιζόμενων μεταβλητών

Group Statistics					
	1. Φύλο	N	M.O.	T.A.	Std. Error Mean
M.O. Λογιστική	Αντρας	44	3,708	,673	,101
	Γυναίκα	27	4,061	,471	,090
M.O. Ηθική	Αντρας	44	4,584	,468	,070
	Γυναίκα	27	4,851	,207	,039

Αναφορικά με τις ερευνητικές υποθέσεις της παρούσας έρευνας προκύπτει πως η πρώτη ερευνητική υπόθεση επιβεβαιώνεται, καθώς υπάρχει θετική και στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της λογιστικής και της επιχειρηματικότητας όπως προκύπτει από τον έλεγχο Pearson (Πίνακας 5.32) και το ίδιο συμβαίνει και με τη δεύτερη ερευνητική υπόθεση, καθώς υπάρχει θετική και στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της επιχειρηματικότητας με την ηθική (Πίνακας 5.32).

Προκειμένου να εξεταστεί η τρίτη ερευνητική υπόθεση, δηλαδή η ύπαρξη διαμεσολαβητικής σχέσης της επιχειρηματικότητας μεταξύ της λογιστικής και της ηθικής υλοποιείται παλινδρόμηση. Τα αποτελέσματα της μεταβλητότητας του μοντέλου δεν είναι αρκετά υψηλά (Πίνακας 5.34) με αποτέλεσμα το μοντέλο να ερμηνεύεται σε ποσοστό μικρότερο του 40%.

Πίνακας 5.34 Μεταβλητότητα μοντέλου παλινδρόμησης

Model Summary ^c						
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics	
					R Square Change	F Change
1	,349 ^a	,122	,109	,386547282899498	,122	9,568
2	,352 ^b	,124	,098	,3889082226092217	,002	,165

Στον Πίνακα 5.35 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του ελέγχου ANOVA για την τρίτη ερευνητική υπόθεση υποδηλώνουν την ύπαρξη στατιστικής σημαντικότητας και επιτρέπουν την υλοποίηση παλινδρόμησης για την εξεταζόμενη διαμεσολαβητική σχέση.

Πίνακας 5.35 ANOVA παλινδρόμησης

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1,430	1	1,430	9,568	,003 ^b
	Residual	10,310	69	,149		
	Total	11,740	70			
2	Regression	1,455	2	,727	4,809	,011 ^c
	Residual	10,285	68	,151		
	Total	11,740	70			
a. Dependent Variable: M.O. Ηθική						
b. Predictors: (Constant), M.O. Λογιστική						
c. Predictors: (Constant), M.O. Λογιστική, M.O. Επιχειρηματικότητα						

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα 5.36 υπάρχει στατιστική σημαντικότητα για την εξεταζόμενη παλινδρόμηση μεταξύ της λογιστικής και της ηθικής (κάτι που επιβεβαιώθηκε και νωρίτερα με τον έλεγχο Pearson) ωστόσο δεν προκύπτει επιβεβαίωση της ερευνητικής υπόθεσης για τον διαμεσολαβητικό ρόλο της επιχειρηματικότητας ανάμεσα στη λογιστική και την ηθική ($p = 0.686 > 0.05$). Αυτό σημαίνει πως δεν επιβεβαιώνεται η τρίτη ερευνητική υπόθεση της παρούσας έρευνας.

Πίνακας 5.36 Ανάλυση παλινδρόμησης για διαμεσολαβητικό ρόλο επιχειρηματικότητας

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3,808	,288		13,243	<,001
	Μ.Ο. Λογιστική	,228	,074	,349	3,093	,003
2	(Constant)	3,795	,291		13,043	<,001
	Μ.Ο. Λογιστική	,207	,091	,317	2,291	,025
	Μ.Ο. Επιχειρηματικότητα	,026	,064	,056	,406	,686

Με βάση τα αποτελέσματα της παρούσας εμπειρικής έρευνας προκύπτουν χρήσιμα συμπεράσματα που εκκινούν από τα αρχικά ερευνητικά ερωτήματα. Η λογιστική σήμερα εφαρμόζεται στις ελληνικές επιχειρήσεις από επαγγελματίες λογιστές οι οποίοι εργάζονται είτε στο πλαίσιο λειτουργίας της επιχείρησης (ως μισθωτοί) είτε ως εξωτερικοί συνεργάτες της (ελεύθεροι επαγγελματίες). Οι διοικήσεις των επιχειρήσεων στηρίζονται στον τρόπο αποτύπωσης των συναλλαγών και το αποτέλεσμα της χρηματοοικονομικής θέσης που προκύπτει από την εργασία των λογιστών. Για αυτό κρίθηκε σημαντικό να εξεταστεί η σχέση μεταξύ της λογιστικής και της επιχειρηματικότητας.

Επιπλέον, η τήρηση της δικαιοσύνης και η εφαρμογή ενός πλαισίου λειτουργίας που αποτυπώνει τη συμμόρφωση με το νόμο και τους κανόνες που θέτει η ίδια η επιχείρηση επηρεάζεται από την ηθική του λογιστή. Οι διοικήσεις λαμβάνουν αποφάσεις με γνώμονα το οικονομικό συμφέρον της επιχείρησης, ενώ από την άλλη οι λογιστές ακολουθούν το νόμο και τους κανόνες. Για αυτό είναι σημαντικό να εξεταστεί η σχέση που υπάρχει μεταξύ της επιχειρηματικότητας και της ηθικής των λογιστών.

Η συνεισφορά της παρούσας εργασίας έγκειται στην εξέταση της μεταβλητής της επιχειρηματικότητας ως διαμεσολαβητή μεταξύ της λογιστικής και της ηθικής των επαγγελματιών λογιστών.

Κεφάλαιο 6 Συμπεράσματα

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η εξέταση της σχέσης μεταξύ της λογιστικής, της επιχειρηματικότητας και της ηθικής των επαγγελματιών λογιστών σε ελληνικές επιχειρήσεις. Υπάρχουν διάφοροι παράγοντες που φαίνεται να επηρεάζουν καθεμία από αυτές τις μεταβλητές ξεχωριστά. Στη βιβλιογραφία εξετάζεται καθεμία μεταβλητή μεμονωμένα και οι παράγοντες που επηρεάζουν το βαθμό εφαρμογής ή αποτελεσματικότητάς τους. Η παρούσα έρευνα εστιάζει στη μελέτη της σχέσης που υπάρχει μεταξύ των τριών μεταβλητών. Με βάση τα αποτελέσματα υπάρχει σχέση ανάμεσα στα ζεύγη των μεταβλητών όχι όμως και μεταξύ των τριών.

Τα ευρήματα της παρούσας εργασίας επιβεβαιώνουν τα ευρήματα και άλλων ερευνών. Η σχέση μεταξύ της λογιστικής και της ηθικής επιβεβαιώνεται όπως έχουν υποστηρίξει οι Stonciuviene & Naujokaitiene (2013) σύμφωνα με τους οποίους όταν οι λογιστές δεν κατανοούν τους ηθικούς κανόνες, προκύπτουν παρερμηνείες και ακολουθούνται ανήθικες συμπεριφορές.

Επιπλέον, η ηθική αποτελεί σημαντικό χαρακτηριστικό των λογιστών που μπορεί να προσθέσει αξία στην επιχείρηση όπως υποστηρίζει η Sepasi (2019). Οι λογιστές δίνουν μεγάλη αξία και σημασία στις γνώσεις και δεξιότητες που αποκτούν τόσο θεωρητικά όσο και εμπειρικά και όπως υποστηρίζουν οι Nambukara – Gamage & Rahman (2020) η ηθική μπορεί να προωθήσει τις επαγγελματικές ικανότητες και να οδηγήσει σε επιχειρηματική αποτελεσματικότητα. Ωστόσο, από την παρούσα έρευνα δεν προκύπτει διαμεσολαβητικός ρόλος της επιχειρηματικότητας μεταξύ της λογιστικής και της ηθικής.

Σε σχέση με τις ερευνητικές υποθέσεις οι οποίες τέθηκαν στην αρχή της έρευνας προκύπτει πως υπάρχει ενδιαφέρον από τα ευρήματα. Επιβεβαιώνονται οι δύο από τις τρεις ερευνητικές υποθέσεις, αλλά απορρίπτεται η τρίτη ερευνητική υπόθεση, δηλαδή δεν προκύπτει στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα για το διαμεσολαβητικό ρόλο της επιχειρηματικότητας μεταξύ της ηθικής και της λογιστικής.

Τα ευρήματα της παρούσας εργασίας εκτός από τη θεωρητική συνεισφορά σχετικά με την αποσαφήνιση του ρόλου της λογιστικής, της επιχειρηματικότητας και της ηθικής, αλλά και της σχέσης που συνδέει αυτές τις τρεις έννοιες, έχουν και πρακτική επίδραση στις διοικήσεις των ελληνικών επιχειρήσεων. Αυτό συμβαίνει γιατί αναδεικνύεται ο ρόλος των λογιστών και της ηθικής που πρέπει να τους διέπει προκειμένου να καθοδηγούν ορθά τις διοικήσεις οι οποίες καλούνται να λάβουν χρηματοδοτικές, επενδυτικές και λειτουργικές αποφάσεις.

Μέσα από την εμπειρική έρευνα προκύπτει η ύπαρξη σχέσης μεταξύ της λογιστικής και της ηθικής, αλλά και μεταξύ της επιχειρηματικότητας και της ηθικής των επαγγελματιών λογιστών. Τα αποτελέσματα αυτά είναι χρήσιμα για τις διοικήσεις των ελληνικών επιχειρήσεων καθώς δίνουν μια ευκαιρία αναγνώρισης του ρόλου των λογιστών, την ευκαιρία προσθήκης αξίας που δίνουν στην επιχείρηση και την ανάγκη ενίσχυσης τόσο των δεξιοτήτων και γνώσεων που διαθέτουν όσο και της δεοντολογίας με βάση τους κανόνες και τις ανάγκες της επιχείρησης.

Καθώς οι επιχειρήσεις στηρίζονται στους επιχειρηματίες ή στη διοίκησή τους και οι επαγγελματίες λογιστές οφείλουν να αντιμετωπίζουν με μεγάλη υπευθυνότητα και ωριμότητα τις κατευθύνσεις που δίνουν στη διοίκηση ώστε να λάβει σωστές αποφάσεις. Κάθε επιχείρηση κρίνει με διαφορετικά κριτήρια το βαθμό επιτυχίας και αποτελεσματικότητας των λογιστών. Ωστόσο, η παρούσα έρευνα υποδεικνύει πως είναι σημαντικό οι επαγγελματίες λογιστές να ακολουθούν έναν ηθικό κώδικα λειτουργίας και δεοντολογίας προκειμένου να συνδράμουν αποτελεσματικά τις διοικήσεις.

Η παρούσα έρευνα χαρακτηρίζεται από ορισμένους περιορισμούς τόσο στο θεωρητικό όσο και στο εμπειρικό μέρος της. Αρχικά, το θεωρητικό μέρος προσπαθεί να καλύψει τρεις βασικές μεταβλητές των οποίων η σχέση αποτελεί το βασικό αντικείμενο έρευνας. Για το σκοπό αυτό γίνεται χρήση ποσοτικής έρευνας με πρωτογενή στοιχεία τα οποία προκύπτουν από ένα ερωτηματολόγιο κατασκευασμένο από τον ερευνητή με βάση τα εμπειρικά κυρίως ευρήματα σύγχρονων ερευνητών γύρω από τις εξεταζόμενες μεταβλητές. Ωστόσο, το ερωτηματολόγιο αυτό δεν αποτελεί δομημένο εργαλείο έρευνας το οποίο έχει χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν σε δημοσιευμένη έρευνα και η

εγκυρότητα και αξιοπιστία του ως κλίμακα μπορεί να αμφισβητηθεί εξαιτίας και του μικρού αριθμού του δείγματος της έρευνας.

Το ίδιο το δείγμα της έρευνας δεν καλύπτει το σύνολο των λογιστών που εργάζονται σε ελληνικές επιχειρήσεις και δεν εξειδικεύεται σε έναν κλάδο επιχειρήσεων. Αυτό σημαίνει πως δεν αποτελεί αντιπροσωπευτικό εργαλείο προκειμένου να οδηγηθεί η έρευνα σε γενικευμένα συμπεράσματα ή συμπεράσματα που χαρακτηρίζουν έναν συγκεκριμένο κλάδο επιχειρήσεων.

Ένας ακόμη περιορισμός αφορά το βαθμό αντικειμενικότητας του δείγματος στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Καθώς το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε ηλεκτρονικά, δεν μπορεί να είναι γνωστές οι συνθήκες συμπλήρωσής του, ο χρόνος που αφιέρωσαν οι συμμετέχοντες και ο βαθμός στον οποίο έδωσαν σημασία κατά τη συμπλήρωσή του. Δεν μπορεί να διασφαλιστεί πως υπήρξε ο απαραίτητος χρόνος συμπλήρωσης προκειμένου να υπάρχει συνέπεια και αντικειμενικότητα κατά τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Η παρούσα εργασία συνεισφέρει στην σύγχρονη βιβλιογραφία γύρω από το θέμα της λογιστικής και της ηθικής, καθώς εξετάζει ενδεχόμενες σχέσεις τους με την επιχειρηματικότητα. Η σχέση της διοίκησης και της λογιστικής είναι σημαντική για την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα λειτουργίας της επιχείρησης και για αυτό είναι σημαντικό να εξεταστούν διαφορετικές πτυχές της επιχειρηματικότητας και της λογιστικής προκειμένου να υλοποιείται η διαδικασία λήψης αποφάσεων αποτελεσματικά και επιτυχημένα. Το δείγμα της έρευνας παρέχει αξιόπιστα και έγκυρα αποτελέσματα και η παρούσα έρευνα μπορεί να αποτελέσει έναυσμα για μελλοντικές που εξειδικεύουν περαιτέρω το θέμα.

Μια πρόταση για μελλοντική έρευνα είναι η εξέταση της επίδρασης του τύπου απασχόλησης των επαγγελματιών λογιστών (δηλαδή αν πρόκειται για μισθωτούς ή ελεύθερους επαγγελματίες) που ουσιαστικά αποτυπώνει το βαθμό ανεξαρτησίας τους, στην ηθική τους. Πιθανώς οι ελεύθεροι επαγγελματίες να είναι πιο αυστηροί στην συμμόρφωση με τους κανόνες και την επιβολή της δικαιοσύνης στο πλαίσιο λειτουργίας της επιχείρησης και να προωθούν τέτοιου είδους πολιτικές. Από την άλλη, οι μισθωτοί λογιστές είναι πιθανό να επηρεάζονται από τον εργοδότη τους, δηλαδή τη

διοίκηση της επιχείρησης για την οποία εργάζονται με αποτέλεσμα να μη λειτουργούν αντικειμενικά και αμερόληπτα.

Ένα άλλο θέμα για μελλοντική έρευνα αφορά το είδος της λογιστικής που επιλέγει να εφαρμόσει ένας λογιστής σε μια επιχείρηση. Καθώς σήμερα οι ανάγκες των επιχειρήσεων έχουν αλλάξει σε σχέση με πριν είκοσι χρόνια, είναι πιθανό νέου τύπου στρατηγικές λογιστικής όπως η ABC και η λιτή λογιστική να ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες μιας επιχείρησης και αυτό να επηρεάζει την ηθική ή και την επιχειρηματικότητα.

Μια άλλη πρόταση για μελλοντική έρευνα είναι η διεξαγωγή μιας συνέντευξης με λογιστές ελληνικών επιχειρήσεων για τη μεθοδολογία που εφαρμόζουν προκειμένου να εντοπίζουν και να αποκαλύπτουν ανήθικες λογιστικές πρακτικές του ανθρώπινου δυναμικού ή της διοίκησης. Η εμπειρία των λογιστών μπορεί να μεταλαμπαδεύσει χρήσιμη γνώση για τους ενεργούς λογιστές.

Βιβλιογραφία

- Abuznaid, S. A. (2009). Business ethics in Islam: the glaring gap in practice. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 2 (4), 278-288.
- Airaksinen, T. (1998). Professional Ethics. *Encyclopedia of Applied Ethics*, 3,671-682.
- Bacanu, M.-N. (2016). Comparative study regarding the taxation objectives and the accounting objectives – domains of influence in the economic circuit. *Theoretical and Applied Economics*, Special Issue, 23, 43-52.
- Banerjee, S., & Ercetin, S. S. (2014). *Chaos, complexity, and leadership*. Dordrecht: Springer Science & Business Media Press.
- Bayou, M.E., Reinstein, A., Williams, P.F. (2011). To tell the truth: A discussion of issues concerning truth and ethics in accounting. *Accounting Organizations and Society*, 36 (2), 109-124.
- Bostan, I., Costuleanu, C., Horomnea, E., Costuleanu, M. (2011). Morality, Ethics and True Image in Business Accounting. *Theoretical and Applied Economics*, 143 (6), 47-54.
- Brinkmann, J. (2002). Marketing ethics as professional ethics: Concepts, approaches, and typologies. *Journal of Business Ethics*, 41 (1/2), 159-177.
- Bryman, A. (2001). *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press.
- Bucar, B., & Hisrich, R. D. (2001). Ethics of Business Managers Vs. Entrepreneurs. *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 6 (1), 59-83.
- Buchholz, R. A., & Rosenthal, S. B. (2005). The Spirit of Entrepreneurship and the Qualities of Moral Decision Making. *Journal of Business Ethics*, 60 (3), 307-315.
- Buell, E. K. (2009). The relationship of ethics education to the moral development of accounting students. *H. Wayne Huizenga School of Business and Entrepreneurship*, UMI Number: 3369513. Διαθέσιμο από: https://nsuworks.nova.edu/hsbe_etd/15/.
- Busila, A. B. (2014). *Ethical Decision-Making And Religious Identity: A Phenomenological Study On The Impact Of Religious Identity On Ethical Decision-Making In New And Emerging Accounting Professionals*. San Francisco, CA: ProQuest LLC, 3642960.

- Cabrera – Frias, L. (2012). The ethics of professional skepticism in public accounting: How the auditor – client relationship impacts objectivity. *ProQuest Dissertations Publishing*, 1530506.
- Chau, L. L., & Siu, W. (2000). Ethical Decision-Making in Corporate Entrepreneurial Organizations. *Journal of Business Ethics*, 23, 365-375
- Cooper, T. (2001). *Handbook of administrative ethics*. New York, NY: Marcel Dekker Inc.
- Costuleanu, C. L., Dumitre, D., & Bobițan, N. (2013). Creative Accounting During Technological Change. *Lucrări Științifice*, 56 (2).
- Creswell, J. W. (2009) *Research design: Qualitative, Quantitative, and Mixed methods Approaches*. 3rd Edition. SAGE Publications, Incorporated.
- Cubillo, C. (1990). La reforma contable en Espana. *Revista Espanola de Financiacion y Contabilidad*, 19 (63), 301-315.
- Drucker, P. (1985). *Innovation and Entrepreneurship*. New York: Harper and Row Publishers.
- Du Toit, G.S., Erasmus, B.J & Strydom, J.W. (2009). *Introduction to Business Management*. 7th Edition. Southern Africa: Oxford University Press.
- Dubuc, B. (2002). *Moral development. The Brain from Top to Bottom*. McGill University. Διαθέσιμο από:
http://thebrain.mcgill.ca/flash/i/i_09/i_09_s/i_09_s_dev/i_09_s_dev.html
- Dunham, L., McVea, J. F., & Freeman, R. E. (2008). Entrepreneurial Wisdom: Incorporating the Ethical and Strategic Dimensions of Entrepreneurial Decision-Making. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 6 (1), 8-19.
- Elias, R. Z. (2002). Determinants of earning management ethics among accountants. *Journal of Business Ethics*, 40 (1), 33-45
- Ghazali, N. A. (2015). The influence of a business ethics course on ethical judgments of Malaysian accountants. *Journal of Asia Business Studies*, 9 (2), 147-157.
- Harris, J.D., Sapienza, H.J. & Bowie, N.E. (2011). Ethics and Entrepreneurship. *Journal of Ethics and Entrepreneurship*, 1 (1), 7-26.
- Harrison, R. (2013). Crowdfunding and the revitalisation of the early stage risk capital market: catalyst or chimera? *Venture Capital: An International Journal of Entrepreneurial Finance*, 15 (4), 283-287.

- Hayton, J. C. (2005). Promoting corporate entrepreneurship through human resource management practices: a review of empirical research. *Human Resource Management Review*, 15, 21–41.
- Hlaciuc, E., Socoliuc, M. & Mates, D. (2010). The IAS/IFRS standards system between harmonization and deformity. *Oradea University Annals, Economical Science series*, 15(2), 868-874.
- Holmes, K., Marriott, L., & Randal, J. (2012). Ethics and experiments in accounting A contribution to the debate on measuring ethical behaviour. *Pacific Accounting Review*, 24 (1), 80-100
- Ismail, S. (2014). Effect of ethical ideologies on ethical judgment of future accountants: Malaysian evidence. *Asian Review of Accounting*, 22 (2), 145-158.
- Jacobs, R. M. (2008). Kohlberg's stages of moral development. Διαθέσιμο από: <http://www83.homepage.villanova.edu/richard.jacobs/MPA%208300/theories/kohlberg.html>.
- Jajairam, P. (2017). Ethics in Accounting. *Journal of Finance and Accountancy*, 23, 1-13.
- Jeffrey, C. (2015). *Research on professional responsibility and ethics in accounting*. Bingley: Emerald Publications.
- Joseph, K. O. (2010). Effect of ethical behavior on organizational performance: evidence from three service organizations in Lagos, Nigeria. *Journal of Research in National Development*, 8 (1).
- Karri, R., & Goel, S. (2008). Effectuation and over-Trust: Response to Sarasvathy and Dew. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 32 (4), 739-748.
- Klimek, J. & Wenell, K. (2011). Ethics in accounting: An indispensable course? *Academy of Educational Leadership Journal*, 15 (4), 107 - 118.
- Kohlberg, L. (1969). Stage and sequence: the cognitive- developmental approach to socialization. In D. A. Golsin (Ed.), **Handbook of Socialization Theory and Research** (pp. 347-480). Chicago: Rand McNally.
- Lepadatu, G., Ioanscu, V., Mersoiu, I. & Barladeanu, D. (2014). The future of the correlation between taxation and accounting in the era of globalization. *Knowledge Horizons – Economics*, 6 (3), 27-30.
- Manalel, J. & Cherukara, J. (2011). Evolution of Entrepreneurship theories through different schools of thought. *The Ninth Biennial Conference on Entrepreneurship at EDI*, Ahmedabad, February 16-18.

- Martins, A. & Sa, C. (2015). Accounting errors, financial information, and presumption-based taxation: The Portuguese case. *Working papers*, No 34. Διαθέσιμο από: <https://www.gestaodefraude.eu/wordpress/wp-content/uploads/201502/wp034.pdf>.
- McCumber, J. (2005). *Reshaping reason: Toward a new philosophy*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- McDonald, G. (2010). Ethical Relativism vs Absolutism: Research Implications. *European Business Review*, 22 (4), 447
- Melé, D. (2005). Ethical Education in Accounting: Integrating Rules, Values and Virtues. *Journal of Business Ethics*, 57,97-109.
- Melé, D., Rosanas, J.M. & Fontrodona, J. (2017). Ethics in Finance and Accounting: Editorial Introduction. *Journal of Business Ethics*, 140, 609- 613.
- Micewski, E. R., & Troy, C. (2006). Business ethics – Deontologically revisited. *Journal of Business Ethics*, 72 (1), 17-25.
- Miller, R.A. & Collier, E.W. (2010). Redefining Entrepreneurship: a virtues and values perspective. *Journal of Leadership, Accountability and Ethics*, 8 (2), 80-89.
- Nambukara - Gamage, B. & Rahman, S. (2020). Ethics in accounting practices and its influence on business performance. *International Journal of Social Sciences*, 6 (1), 331-348.
- Newman, M. E. (2009). The first-mover advantage in scientific publication. *EPL (Europhysics Letters)*, 86 (6), 68001.
- Nga, J. K. H., & Shamuganathan, G. (2010). The influence of personality traits and demographic factors on social entrepreneurship start up intentions. *Journal of Business Ethics*, 95, 259–282.
- Nieman, G. (2001). Training entrepreneurs and small business enterprises in South Africa: A situational analysis. *Education and Training*, 43 (8/9),445-450.
- Nieman, G. & Pretorius, M. (2004). *Managing growth. A guide for entrepreneurs*. Cape Town: Juta and Co. Ltd
- Olaru, B. (2007). Postmoralism bioetic? Spre o etică minimală a justei măsuri și a compromisului obținut pe calea dialogului. *Revista Română de Bioetică*, 5 (4), 6-12.
- Park, H., & Blenkinsopp, J. (2013). The impact of ethics programmes and ethical culture on misconduct in public service organizations. *International Journal of Public Sector Management*, 26 (7), 520-533.

- Payne, D., & Joyner, B. (2006). Successful U.S. Entrepreneurs: Identifying Ethical Decision Making and Social Responsibility Behaviors. *Journal of Business Ethics*, 65 (3), 203-217.
- Peris – Ortiz, M., Rueda – Armengot, C. & Osorio, D.B. (2011). Women in business: entrepreneurship, ethics and efficiency. *International Entrepreneurship & Management Journal*, 8 (3), 1-12.
- Pope Francis. (2013). *Evangelii Gaudium* (The Joy of the Gospel). Διαθέσιμο από: http://w2.vatican.va/content/francesco/en/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html.
- Richmond, K. A. (2001). Ethical Reasoning, Machiavellian Behavior, and Gender: The Impact on Accounting Students' Ethical Decision Making. *ProQuest Information and Learning Company*, 3106790
- Rwigema, H. & Venter, R. (2004). *Advanced Entrepreneurship*. South Africa: Oxford University Press.
- Ronen, J., & Yaari, V. (2007). *Earnings management: Emerging insights in theory, practice, and research*. London: Springer Publications.
- Rwigema, H. & Venter, R. (2004). *Advanced Entrepreneurship*. Oxford University Press: Southern Africa
- Saat, M.M., Porter, S. & Woodbine, G. (2012). A longitudinal study of accounting students' ethical judgment making ability. *Accounting Education: An International Journal*, 21 (3), 215-229
- Sapienza, H. J., & Korsgaard, A. (1996). Procedural Justice in Entrepreneur-Investor Relations. *Academy of Management Journal*, 39 (3), 544-574.
- Schwartz, M. (2013). *Ethics, values, and civil society*. Bingley: Emerald Publications
- Sen, A. (1987). *On ethics and economics*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Sepasi, S. (2019). Accounting Ethics. *International Journal of Ethics & Society*, 1 (2), 1-6.
- Shane, S., Locke, E. A., & Collins, C. J. (2003). Entrepreneurial motivation. *Human Resource Management Review*, 13, 257–279.
- Sims, R. R. (2003). *Ethics and corporate social responsibility: Why giants fall*. Westport, CT: Praeger Press.
- Smith, W. & Chimucheka, T. (2014). Entrepreneurship, Economic Growth and Entrepreneurship Theories. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5 (14), 160-168.

- Stonciuviene, N., & Naujokaitiene, J. (2013). Formation Of the Ethics Of Professional Accountants From A Moral Standpoint: Analysis Of Decisive Factors And Their Influence. *European Scientific Journal*, 1.
- Su, H.Y. (2014). Business ethics and the development of intellectual capital. *Journal of Business Ethics*, 119, 87-98
- Teal, E. J., & Carroll, A. B. 1999. Moral Reasoning Skills: Are Entrepreneurs Different? *Journal of Business Ethics*, 19, 229-240
- Timmons, J.A & Spinelli, S. (2007). *New venture creation: entrepreneurship for the 21st century*. Boston: McGraw Hill.
- Usurelu, V.I., Marin, M., Danaila, A.E. & Loghin, D. (2010). Accounting ethics – Responsibility versus creativity. *Annals of the University of Petrosani, Economics*, 10 (3), 349-356.
- Van Aardt, I., Van Aardt, C., Bezuidenhout, S & Mumba, M. (2008). *Entrepreneurship and New Venture Management*. 3rd Edition. Oxford University Press: Southern Africa
- Wong, R. S.-K. (2008). The spirit of Chinese entrepreneurship. In R. S.-K. Wong (Ed.), *Chinese entrepreneurship in a global era* (pp. 183–207). New York: Routledge.
- Wundenburger, J.J. (1993) Questions d' éthique, *Presses Universitaires de France*
- Zimmerer, T.W & Scarborough, N.M. (2008). *Essentials of entrepreneurship and small business management*. Prentice Hall.

Παράρτημα – Ερωτηματολόγιο

Ενότητα Α΄ - Γενικές Στάσεις και Αντιλήψεις

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Πιστεύω πως οι διοικήσεις δεν εμπιστεύονται τους λογιστές.					
Οι λογιστές έρχονται συχνά αντιμέτωποι με ηθικά διλήμματα κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής τους πορείας.					
Είμαι ικανοποιημένος από το επίπεδο γνώσης που κατέχω.					
Είμαι ικανοποιημένος/ η από το επίπεδο λογιστικής ηθικής των συναδέλφων μου.					

Ενότητα Β Χαρακτηριστικά λογιστών

Βαθμολογήστε τα παρακάτω χαρακτηριστικά ως σημαντικά ή μη τα οποία πρέπει να διαθέτει ένας επαγγελματίας λογιστής.

	Καθόλου σημαντικό	Λίγο σημαντικό	Ούτε λίγο ούτε πολύ σημαντικό	Αρκετά σημαντικό	Πολύ σημαντικό

Ακεραιότητα					
Αντικειμενικότητα					
Δεξιότητες σε επίπεδο γνώσεων και πρακτικής					
Εμπιστευτικότητα					
Επαγγελματισμός					

Ενότητα Γ' Απειλές

Βαθμολογήστε τις παρακάτω απειλές ως σημαντικές ή μη στο βαθμό που λαμβάνουν χώρα στην επιχείρηση όπου εργάζεστε.

	Καθόλου σημαντική	Λίγο σημαντική	Ούτε λίγο ούτε πολύ σημαντική	Αρκετά σημαντική	Πολύ σημαντική
Ατομικά συμφέροντα					
Διατήρηση καλής σχέσης με διοίκηση					
Μεροληψία					
Άγνοια νέων κανόνων και νόμων					

Ενότητα Δ' Λογιστική

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Η λογιστική που εφαρμόζεται					

στην επιχείρηση χαρακτηρίζεται από σαφήνεια, αξιοπιστία και συγκρισιμότητα.					
Η ακρίβεια και αξιοπιστία της λογιστικής πληροφόρησης προκύπτει σε μεγάλο βαθμό από την ηθική μου.					
Έχουν υποπέσει στην αντίληψή μου ανήθικες λογιστικές πρακτικές που οδηγούν σε δόλιες πρακτικές.					
Η σταθερότητα και η επιβίωση ενός οργανισμού εξαρτάται σημαντικά από τη συνέπεια και την ποιότητα των ηθικών οικονομικών αποφάσεων που λαμβάνω.					

Η λογιστική απαιτεί τη διατήρηση των δεοντολογικών και ηθικών προτύπων σε όλες τις διαδικασίες.					
Η ανεπαρκής κατανόηση των ηθικών κανόνων με κατευθύνει σε ανήθικες συμπεριφορές.					

Ενότητα Ε' Επιχειρηματικότητα

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Ο παραδοσιακός επιχειρηματίας αντιμετωπίζει ηθικές συγκρούσεις και πιέσεις που μπορεί να προέρχονται από την επιδίωξη μεγιστοποίησης του κέρδους.					
Η διοίκηση της επιχείρησης εξυψώνει την ίδια και το ανθρώπινο δυναμικό					

σε υψηλότερο επίπεδο ηθικής επίγνωσης και δραστηριότητας.					
Η ηθική και η επιχειρηματικότητα είναι ευθυγραμμισμένες και οδηγούν σε έναν αποτελεσματικό τρόπο διαχείρισης των στρατηγικών διαστάσεων μιας επιχείρησης.					
Η επιχειρηματική επιτυχία απαιτεί ηθική φαντασία και αποτελεσματική διαχείριση των στρατηγικών πτυχών έναρξης μιας επιχείρησης.					
Η υπερβολική έμφαση στην ηθική από τους επιχειρηματίες μπορεί να τους καταστήσει πιο εύθραυστους σε κινδύνους και σε κακόβουλες πράξεις.					

Ενότητα Στ' Ηθική

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
--	--------------------	---------	-----------------	---------	--------------------

			ούτε διαφωνώ		
Ως λογιστής πρέπει να είμαι έντιμος, ειλικρινής, αξιοπρεπής και υπεύθυνος στις επαγγελματικές μου σχέσεις.					
Ως επαγγελματίας λογιστής δεν επιτρέπω προκαταλήψεις, σύγκρουση συμφερόντων ή επιρροή από ψυχολογική βία τρίτων.					
Ως επαγγελματίας λογιστής οφείλω να διατηρώ την επαγγελματική του γνώση και δεξιότητα για την διασφάλιση της μέγιστης δυνατής αποτελεσματικότητας των εργασιών που διεκπεραιώνω για τον πελάτη ή εργοδότη μου.					
Ως επαγγελματίας λογιστής πρέπει να σέβομαι την εμπιστευτικότητα των πληροφοριών που λαμβάνω εξαιτίας της επαγγελματικής μου					

ιδιότητας και να μην τις διαδίδω σε τρίτους χωρίς αρμοδιότητα.					
Ως επαγγελματίας λογιστής ακολουθώ και πειθαρχώ σε νόμους, κανονισμούς και κώδικες δεοντολογίας.					
Ως επαγγελματίας λογιστής δρω αμερόληπτα και δίκαια απέναντι στη διοίκηση και όλους τους εμπλεκόμενους και ενδιαφερόμενους που χρησιμοποιούν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.					
Η επαγγελματική ηθική στο λογιστικό επάγγελμα εξαρτάται κυρίως από την κρίση μου ως λογιστή.					

Ενότητα Ζ – Δημογραφικά Στοιχεία

1. Φύλο

- Άνδρας
- Γυναίκα

2. Ηλικία

- 18 -24
- 25-34
- 35-44
- 45-54
- 55+

3. Ανώτατο επίπεδο εκπαίδευσης

- Απόφοιτος ΑΕΙ/ ΤΕΙ
- Κάτοχος μεταπτυχιακού/ διδακτορικού τίτλου σπουδών

4. Τύπος απασχόλησης

- Ελεύθερος επαγγελματίας
- Μισθωτός
- Άνεργος

5. Επαγγελματική εμπειρία στη λογιστική

- <5 έτη
- 5-10 έτη
- 11-15 έτη
- 16-20 έτη
- 20+ έτη